
Хутары: Беларус—прэзідэнтам гавайскіх астравоў

АДЖЫЛО ПЕРАЖЫТАЕ

ЛІСТЫ З МАЕЙ ВЁСКІ

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 13 (526) Год XI 27 САКАВІКА 1966 г. Цана 60 гр.

Мая заграніца (1)

У Кузніцы і далей

Еду ў Беларусь.

Поезд спыняецца на пагранічнай станцыі Кузніца Беластоцкая, і пасажыры разам з багажом працэджваюцца праз кузніцкую таможню. Перада мною ўся сям'я: муж, жонка і двое дзяцей. Дзеці пішчаць, хочуць піць.

Большасць пасажыраў едзе наведаць сваіх блізкіх у СССР, рэшта — гэта бабы і мужчыны з Беларусі і Літвы, якія ездзілі ў Польшчу да сваякоў, і цяпер варочаюцца назад. Спраўную кантролю тамажнікаў забалаганіў нейкі амерыканец з жонкаю - беларускаю. Ён ні ў зуб не разумее ані папольску, ані па-руску; яна ледзь прыпамінае беларускія і рускія словы, якіх яшчэ не забылася ў далёкай Амерыцы.

Нарэшце ўсе ўжо ўселіся ў савецкім поездзе і пачалася язда ў кірунку Гродна. Поезд ідзе паволі, савецкія тамажнікі кантралююць, так сказаць, на хаду, у вагонах. Спяшаюць.

А за вокнамі паўзуць далёкія хутары. Знаходзімся ўсяго каля пяцідзесяці кіламетраў ад Беластока, але ўжо заграніцаю, і ўсё выдаецца іншым: палі, пралескі, дарогі, хутары і бляск іх акон.

Гродна паявілася нечакана. У вагоне дыскусія: некаторыя цвердзяць, што гэта яшчэ не Гродна, да Гродна паўгадзіны дарогі. Спрэчку вырашае мост і шырачэзны Нёман унізе. Поезд уязджае на гродзенскі вакзал, вітае яго маршавая музыка з рэпрадуктараў. Поезд спыняецца, музыка ціхне, пасажыры вывальваюцца з пакункамі (і дзяцьмі) на перон, а ў рэпрадуктарах адзываецца прыветлівы голас з непрывычным акцэнтам: гаворыць спачатку па-беларуску, потым па-руску, потым па-польску: яшчэ панямецку і па-французску. Гэты голас зычыць усім радаснай гасціны і інфармуе, дзе можна абмяняць валюту ці звярнуцца за дапамогаю. Натоўп на пероне не слухае, прэцца з ломатам да выхаду і мяшаецца з сустрэчным натоўпам савецкіх сваякоў, якія прыехалі на спатканне і провады. Крыкі, пацалункі, плач, абдымкі, смех — усё зліваецца ў публічную радасць.

(Працяг на стар. 2)

ШУКАЮ ДУХА ПУШЧЫ

Няма яго, адышоў назаўсёды дух Белавежскай пушчы. Жыў ён уяўленнямі мясцовых сялян і загінуў, калі не стала ўяўленняў.

Уяўленні сялян засялялі пушчу дзіўнымі стварэннямі, лесунамі, ваўкалакамі, міфічнымі істотамі. Разумелі мову дрэваў, птушак і звяроў, бо ўсё ў пушчы, паводле легендаў сялян, мела сваю душу, жыло сваім унутраным жыццём.

Пушчанскія дрэвы, пушчанская жывёла жылі, сумавалі і цешыліся разам з пушчанскімі людзьмі. Сумавалі сумнай восенню, цешыліся радасцю, вясною, вясёлымі святамі, людскімі радасцямі. Пушчанскія людзі разумелі пушчу на вылет і ўмелі размаўляць з ёю. Размаўлялі магічнымі словамі, жэстамі, закляццямі, размаўлялі і інтымнай нявыказанай мовай.

Зараз зніклі сялянскія ўяўленні. Заціхла і пушча, апусцела. Шуміць звычайна, лясным шумам. Не гаворыць. Няма з кім.

*

Сёння ўночы Кастусёў Іван паехаў з сынам у пушчу лес красці. Лес красці небяспечна і нялёгка. Кастусёў Іван і яго сыны часта бываюць у пушчы ноччу і часам бываюць удзень. Не па тое, аднак, каб размаўляць з пушчаю. Кастусёў Іван і яго сыны найчасцей вельмі спяшаюцца і вельмі нервуюцца. І баяцца. Не духа пушчы, а звычайнага лесніка. І кахаюць яны не зялёныя, шумлівыя дрэвы, але цёсаныя калодкі, якія раніцаю будуць пілаваць у адлеглай вёсцы.

Учора быў я ў Белавежы. Бачыў натоўп экскурсій з усяе краіны, апранутыя стандартна патурысцку, з моднымі «хлебакамі» на плячах таўпіліся яны пераважна ля запаведніка зуброў. Некаторыя лезлі высока, каб убачыць цуда пушчы — зубра, іншыя гуртаваліся ля ўласнікаў мініятурных радыёпрыёмнікаў і слухалі спартыўную справаздачу. Ведаю, што прыехалі яны сюды не на размовы з пушчаю, прыцягнула іх у Белавежу не прывабнасць пушчанскай прыроды, прыехалі яны сюды, каб мець потым аб чым расказваць знаёмым, прыехалі, бо турыстычныя выезды з'яўляюцца адным з крытэрыяў іх грамадскага рангу, бо на турыстыку цяпер мода.

Пайшоў тады я сам у адзіночку шукаць духа пушчы, узяў з сабою свой неразлучны фотаапарат і падаўся ў лясную глуш. Пушча, аднак, адчула, адгадала маю хітрасць і няшчырасць, пушча зразумела, што хачу ўкрасці ёй яе таямніцы, яе прыгожасць, каб потым звычайна загандляваць імі, каб прадаць людзям напаказ. Пушча зразумела, што гляджу на яе праз прызму маіх гарадскіх спраў і інтарэсаў. І пушча не захацела адкрыць сваё нутро, не захацела размаўляць са мною той інтымнай мовай, якой размаўляла калісьці, даўнымдаўно — у дзяцінстве.

Хачу загандляваць яе прыгожасцю.

Фота аўтара

Пайду тады лепш у Гайнаўскі тартак і напішу рэпартаж аб гэтай мо найбольш сэнсоўнай эксплуатацыі багацця пушчы. Бо эксплуатацыяй пушчы заняты тут усе, хаця кожны па-свойму: эканаміст, вучоны, мастак і звычайны жыхар прыпушчанскай вёскі. Ніхто не мае часу і ахвоты на бескарысныя гутаркі з пушчай.

*

З духам пушчы сустрэўся я нечакана ў Беластоку. Уласціва не з духам, а з няўклюдным яго плагіятам. У горбе старых запыленых кніжак знайшоў такую ж старую і запыленую кніжку на польскай мове пад загалоўкам «Духовэ скарбы пушчы Бяловескей», надрукаваную ў 1925 годзе. Аўтар яе, Метольюш Раманаў, чалавек здавалася б і не дурны, у той час загадчык аддзела аховы пушчы Белавежскай лясной акругі, займаўся нават у свой час навуковымі доследамі пушчы. Не аб доследах, аднак, апавядае ў сваёй кніжцы. Апавядае ён аб сваіх гутарках з духам Белавежскай пушчы. Раманаў пераконвае чытача, што Польшча была калісьці таму падзелена суседзямі, што не шанавала пушчы, што дух пушчы адамсціўся на Расіі за яе здзекі над старымі белавежскімі дрэвамі яе паражэннем у І сусветнай вайне, што такая ж самая была яго помста на нямецкім акупанце і што ўрэшце ў недалёкай будучыні Белавежская пушча станецца вялікай святыняй, дзякуючы якой наступіць духовае адраджэнне ўсяго чалавецтва. Усім, хто б асмеліўся не верыць у гэтыя фантасмагорыі здзівачэлага містыка, той апошні кідае такі аргумент:

(Працяг на стар. 4)

УВАГА ЎДЗЕЛЬНІКІ КАСТРЫЧНІЦКАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў сувязі з падрыхтоўкай да друку матэрыялаў з нагоды 50 гадавіны Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, звяртаецца з просьбай да ўсіх яе ўдзельнікаў пражываючых на Беласточчыне прысылаць свае ўспаміны на адрас: ZG BTSK Białystok, ul. Warszawska 11. У выпадку цяжкасці ў пісанні просім звяртацца да настаўнікаў, вучняў старэйшых класаў. Калі гэта не будзе магчымым — падаць адрас пражывання ў ГП БГКТ. Можна пісаць па-беларуску, руску або па-польску.

Кіраўнік культурна-асветнага аддзела ГП БГКТ
М. ЛОБАЧ

Прышла вясна. Фота В. Рудчык

■ Вось ужо восем гадоў Францыя не ўпускае выпадку заявіць сваім саюзнікам па НАТО, што арганізацыя Паўночнаатлантычнага пакта яе не задавальняе. Аднак да гэтага часу працягваўся «дыялог глухіх». Гэту заяву зрабіў у мінулым тыдні міністр замежных спраў Куў дэ Мюрвіль, выступаючы па французскаму тэлебачанню з абгрунтаваннем пазіцыі Францыі ў адносінах да НАТО. Рашэнні французскага ўрада, заявіў Куў дэ Мюрвіль, адпавядаюць нацыянальным інтарэсам краіны. Гаворачы аб міжнароднай абстаноўцы, якая змянілася з часу стварэння НАТО, міністр замежных спраў падкрэсліў, што розныя абавязацельствы, звязаныя з удзелам у Паўночнаатлантычным пакце, сталі «ў вельмі вялікай ступені анахранізмамі» і «нязручнасці арганізацыі пераўзышлі яе выгады». На думку Куў дэ Мюрвіля, удзел у НАТО прыводзіць да таго, што «Францыя больш не ўпэўнена, што яе знешняя палітыка знаходзіцца цалкам у яе руках», а цяпер, у момант, калі, у прыватнасці, у Азіі ўзнікаюць новыя пагрозы, —няма нічога горш, чым даць уцягнуць сябе ў палітыку, якую ты сам не выбіраў». Закранаючы маючы адбыцца візіт у СССР прэзідэнта Францыі дэ Голя, Куў дэ Мюрвіль падкрэсліў, што ён з'явіцца «важным этапам у развіцці свядомай палітыкі, накіраванай на ўстанаўленне добрых, нармальных адносін з краінамі Усходняй Еўропы, у першую чаргу з Расіяй».

■ Найвялікшая пагроза эканамічнаму працвітанню Англіі — фінансавыя сувязі са Злучанымі Штатамі, заявіў, выступаючы ў мінулым тыдні на перадвыбарчым мітынгу ў Мітчэме (Сурэй) генеральны сакратар Камуністычнай партыі Вялікабрытаніі Джон Голан. У абмен за падтрымку Злучанымі Штатамі англійскай валюты на міжнародных рынках Англія аказвала і аказвае падтрымку ганебнай вайне ЗША ў В'етнаме, сказаў ён.

■ У турмах Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі афрыканцаў катуюць электрычным токам. Адзін былы зняволены Іяганесбургскай турмы расказаў аб тым, як турэмшчыкі - расісты здзекуюцца над афрыканцамі. Раздзетых дагала людзей кладуць на спецыяльна прыстасаваны для катаванняў стол. Зняволеных намочваюць вадой, а затым прапускаюць праз іх ток. Катаванне працягваецца каля 15 мінут. Пасля такой «апрацоўкі», сказаў былы зняволены, «немагчыма стаяць, можна толькі поўзаць на каленях».

■ Глыбакаводная лодка ВМС ЗША «Алвін» выявіла прапаўшую амерыканскую вадародную бомбу магутнасцю каля 20 мегатон на глыбіні 2 500 футаў за пяць міль ад іспанскага ўзбярэжжа. Агенцтва Асошыэйтэд Прэс, паведамляючы аб знаходцы амерыканскай бомбы, піша: фотаздымкі яе паказваюць, што быццам бы яна не пашкоджана і што таму выключаецца магчымасць радыёактыўнага заражэння вод Міжземнага мора.

У Кузніцы і далей

(Працяг са стар. 1)

А гуллівыя рэпрадуктары ўсё яшчэ вітаюць, зычаць, інфармуюць — шваргочуць на замежных мовах...

У пачакальні гродзенскага вакзала вазонішчы кветак і чысціня. І амаль хатняя ўтульнасць, якую псуе нераздзеты натоўп з чамаданамі — чамаданішчамі, заняты дзелавымі перагаворамі з таксістамі: куды, каго і за колькі рублёў завязці — таксісты такія самыя, як на цэлым свеце. Падыходзіць да мяне адзін з іх, шчуплы брунет. Пытаецца, ці я не еду ў Слонім, бо мае адно вольнае месца ў таксі туды. Вядома, ён хоча, каб яго машына была выкарыстана цалкам. Я ахвотна памог бы яму ў гэтым выкарыстанні, але не магу.

Не, я не еду ў Слонім. Паеду туды пасля.

Пакуль што застаюся ў Гродне.

Сакрат Яновіч

КАНДРАТ КРАПІВА ЎЗНАГАРОДЖАНЫ ОРДЭНАМ ЛЕНІНА

5 сакавіка г. г. Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў вядомага беларускага пісьменніка Кандрата Крапіву ордэнам Леніна. Як гаворыцца ва Указе Прэзідыума, Кандрат Крапіва ўзнагароджаны найвышэйшай савецкай узнагародай «за вялікія заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння.»

З краіны

У ГОНАР ТЫСЯЧАГОДДЗЯ І ПЕРШАМАЯ

Машынабудаўляны камбінат «Н. Цагельскі» ў Познані займае перадавое месца ў польскай прамысловасці. Яму вось мінае 120 год ад заснавання. Цяпер у камбінаце пастаянна працуе звыш 10-ці тысяч рабочых.

19 сакавіка г. г. калектыў камбіната на ўрачыстым пасяджэнні прыняў *высокія абавязацельствы* ў гонар Тысячагоддзя дзяржавы і свята працоўных. Рабочыя камбіната заклікаюць усе прадпрыемствы краіны звышпланавым прадукцыйным чынам вітаць Першамай і апошні год святкавання Тысячагоддзя дзяржавы.

СВЯТА КУЛЬТУРЫ

У мінулым тыдні ў чацвер пад старшынствам міністра культуры Люцыяна Матыкі адбылося пасяджэнне Цэнтральнай Камісіі культуры. Пастаноўлена, што святкаванне «Дзён асветы, кніжкі і друку» пачнецца сёлета 3-га мая — у 175 гадавіну Вялікай Канстытуцыі, якую ў 1791 годзе зацвердзіў Вялікі Сейм Рэчыпаспалітай. У вёсках святкаванне «Дзён» расцягнецца на цэлы май. Адначасова пастаноўлена, што ў кастрычніку г. г. адбудзецца Кангрэс польскай культуры.

ФОСФАР НАД ОДРАЙ

Над Одрай пад Шчэцінам між мястэчкам Паліцы а вёскай Асеніца будуецца вялікі камбінат фосфарных штучных угнаенняў. Аб размерах гэтай інвестыцыі можа сведчыць факт, што яго будзе будаваць каля 4-ох тысяч рабочых згуртаваных у звыш 20-ці прадпрыемствах. *Спатрэбіцца 6 мільярдаў злотых.* Камбінат будзе даваць прадукцыю ўжо пад канец бягучай пяцігодкі.

СВЯТКАВАННЕ ТЫСЯЧАГОДДЗЯ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

19 сакавіка г. г. прадстаўнікі палітычных партый і адміністрацыйных улад у Беластоку абмяркоўвалі праграму святкавання апошняга года Тысячагоддзя. У нарадзе прыняў удзел сакратар Цэнтральнага Камітэта ПАРП тав. **Уладзімір Віха.** Пастаноўлена, што галоўныя мерапрыемствы будуць наладжаны з нагоды Першамая, Дня перамогі і Людовага свята. Святкаванню апошняга года Тысячагоддзя будуць падпарадкаваны таксама «Дні асветы, кніжкі і друку».

ШЧАСЛІВЫЯ ГАСПАДАРЫ

Гаспадары Манецкага павета могуць сябе лічыць найбольш шчаслівымі на Беласточчыне. Інстытут сельскагаспадарчай эканомікі ў Варшаве супольна з Міністэрствам сельскай гаспадаркі пастанавілі ўключыць Манецкі павет да раёнаў, у якіх эксперыментальна праводзяцца выпрабаванні ўплыву на рост сельскай прадукцыі поўнага абеспячэння сялян усім неабходным для гаспадаравання. Гаворачы проста, сяляне Манецкага павета будуць мець удосталь штучных угнаенняў, адборнага насення, будаўляных матэрыялаў і тп. Прадбачваецца, для прыкладу, што за два гады на адзін гектар угоддзяў манецкія сяляне падсыплюць аж па 114 кг хімічна чыстых штучных угнаенняў.

«Завяшчанне Гітлера» (8)

Наследнікі Гітлера

У апошні час найбольш рэакцыйныя і агрэсіўныя колы імперыялістычных краін актыўна прапагандуюць «духоўную спадчыну» Гітлера. Прадстаўнікі гэтых колаў даказваюць справядлівасць фашысцкага дыктатара, які заклікаў да аб'яднання намаганняў Захаду ў барацьбе супраць СССР; абвінавачваюць «недальнабачных» кіраўнікоў заходніх краін у тым, што яны ў гады вайны пайшлі на стварэнне антыгітлераўскай кааліцыі з удзелам бальшавікоў замест таго, каб змагацца разам з Германіяй супраць СССР або хаця б застацца ў баку ад канфлікту. Сённяшнія наследнікі Гітлера (якія ёсць не толькі ў ФРГ) кранаюча аднадушныя з ім адносна мэт заходняй палітыкі. Так, духоўным наследнікам Гітлера можа быць з поўнай падставай прызнан амерыканскі архірэакцыянер Б. Галдуотэр, які, паводле слоў М. Фертынга (ФРГ), такі ж авантурыстычны ў знешняй палітыцы, як і Гітлер, і які гэтак жа, як і апошні, не лічыцца з рэальнымі суадносінамі сіл на міжнароднай арэне.

Асабліва злавесную ролю ў спробах адрадзіць ваенны патэнцыял германскага імперыялізму, зноў накіраваць германскую агрэсію на Усход, на гэты раз з дапамогай амерыканскіх імперыялістаў, адыгрываюць недабітыя фашысцкія паследышы. Вядома, што ў самыя апошнія месяцы вайны германскі генеральны штаб выношваў планы ператварэння нацысцкай партыі пасля паражэння Германіі ў падпольны апарат з мэтай практычнага ажыццяўлення падрыхтоўкі да трэцяй сусветнай вайны. Гэтыя планы не засталіся на паперы. У Швецыі, напрыклад, нядаўна была раскрыта фашысцкая змова. Кіраўніком гэтага тайнага цэнтра гітлераўцаў, як высветлілася, з'яўляецца такі блізкі да фюрэра чалавек, як О. Скарцэні.

Дваццаць гадоў мінула пасля разгрому фашызму і заканчэння другой сусветнай вайны. І зноў германскі імперыялізм пагражае міру. Сёння амаль тыя ж, хто камандваў у фашысцкай Германіі, стаяць на чале найбольш рэакцыйных, агрэсіўных і авантурыстычных колаў ФРГ. Гэтыя колы, падтрымліваемыя манаполіямі ЗША і Англіі, усё больш задаюць тон ва ўнутранай і знешняй палітыцы Заходняй Германіі. Гэта да іх у першую чаргу звяртаўся ў сваім «завяшчанні» Гітлер. І не выпадкова многае, вельмі многае з таго, што гавораць і пішуць (і яшчэ больш аб чым не гавораць і не пішуць, але аб чым мараць сёння заходнегерманскія імперыялісты), амаль літаральна спісана ў Гітлера. Рэваншысты шырока карыстаюцца «парадамі» і нават тэрміналогіяй Гітлера ў сваіх агрэсіўных знешнепалітычных мэтах. У гэтым сэнсе «Завяшчанне Гітлера» з'яўляецца дакументам, які яшчэ раз паказвае, чаго хацелі ўчора і аб чым мараць сёння германскія імперыялісты.

тэлевізія тэлевізія тэлевізія тэлевізія тэлевізія тэлевізія

PONIEDZIAŁEK, 28.III.

16.50 Program dnia; 16.55 Wiad. dz. tv; 17.00 Dla młodych widzów: 1) „Rower", 2) „Rozkosze łamania głowy"; 17.40 „Kopciuszek z posagiem" — z cyklu „7 milionów młodych"; 17.55 „Na tej samej drodze" — program dokumentalny; 18.20 „Kino Krótkich Filmów"; 18.50 TV Magazyn Postępu Technicznego; 19.20 „Dobranoc"; 19.30 Dziennik TV; 20.00 Teatr TV: „Kandyd" Woltera. Tłum. — T. Boy-Żeleński, reż. — J. Krasowski. Wykonawcy: R. Kossobudzka, Z. Życzkowska. Cz. Wołłejko, Wł. Krasnowiecki, B. Pawlik, W. Gliński, Wł. Hańcza, A. Dzwonkowski, J. Paluszkiewicz, I. Przegrodzki, Z. Listkiewicz, L. Pietraszkiewicz, M. Łącz, J. Englert, A. Chomiński, K. Mielczarek, M. Gajda, J. Burek, K. Dejunowicz; ok. 21.10 „Na półkach księgarskich"; 21.20 Film fab.; 21.45 Dz. TV; 21.55 10-ta lekcja jęz. ang.;

WTOREK, 29.III

8.00 Otwarcie XXIII Zjazdu Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego (Moskwa); 10.00 — film fab.; 11.20 Przerwa; 16.20 Program dnia; 16.25 Politechnika TV — Kurs Przygotowawczy. Fizyka. Prawa hydrostatyki (parcie i ciśnienie). Wykładowca — prof. dr Wł. Mościcki; 16.55 Wiad. Dz. TV; 17.00 Dla dzieci: „Kino Ptyś"; 17.15 „Ukraiński balet na lodzie" — film radz.; 17.55 Dla młodych widzów: „Zapraszam na wtorek wieczór" — z wizytą u Haliny i Stefana Gałkowskich; 18.25 „21" — teleturniej; 19.20 „Dobranoc"; 19.30 Dz. TV; 20.15 — film fab.; 21.35 „Pociąg pośpieszny z „N"; 21.55 Dz. TV; 22.05 Politechnika TV — Kurs Przygotowawczy. Fizyka. Prawa hydrostatyki (parcie i ciśnienie). Wykładowca — prof. dr Wł. Mościcki; 22.35 10-ta lekcja jęz. franc.;

ŚRODA, 30.III.

10.00 Film z serii „Dr Kildare"; 10.55 Dla szkół (kl. X) „Zasady, których słucha przyroda"; 11.25 Przerwa; 11.55 Dla szkół (kl. VII) — Chemia — „Siarka"; 12.25 Przerwa; 16.10 Program dnia; 16.15 Politechnika TV — Kurs Przygotowawczy. Matematyka (postęp arytmetyczny i geometryczny). Wykładowca — doc. dr Roman Leitner; 16.45 PKF; 16.55 Wiad. Dz. TV; 17.00 Dla dzieci: „Giermek" — film z serii „Przygody błękitnego rycerzyka"; 17.10 Dla młodych widzów — Teatr Jednego Aktora: „Sprawiedliwa bitwa" Ryszarda Liskowskiego. Reż. — J. Koenig. Wystąpi — E. Karewicz; 17.25 „Skrzyżowanie dróg"; 17.45 „W chłopskich oczach" (Tygodnik Wiejski); 18.10 — progr. film.; 18.45 Wszechnica TV: „Pod znakiem Marsa", z cyklu: „Czy w kosmosie istnieje życie" (program II); 19.20 „Dobranoc"; 19.30 Dz. TV; 20.00 „TV Kurier Warszawski"; 20.15 Film z serii „Dr Kildare"; 21.05 „Świato-wid"; 21.30 Łódzki Teatr TV: „Zło krąży" Jacques Audiberti. Reż. — T. Worontkiewicz. Obsada: W. Chwiałkowska, B. Majda, L. Benoit, K. Chamiec, J. Kłosiński, Z. Zintal; 22.40 Dz. TV; 22.50 Politechnika TV — Kurs Przygotowawczy. Matematyka (postęp arytmetyczny i geometryczny); 23.20 10-ta lekcja jęz. rosyjskiego;

CZWARTEK, 31.III.

11.55 Dla szkół (kl. V) Historia „W Polsce Piastowskiej"; 12.25 Przerwa; 15.45 Program dnia; 15.50 10-ta lekcja jęz. franc.; 16.10 TV Kurs Rolniczy: „30 kwintali zboża z hektara"; 16.55 Wiad. Dz. TV; 17.00 Dla dzieci: „Gdy kot przebiegnie drogę" — bajka film. radz.; 17.15 Dla młodych widzów: „Twoje książki"; 17.45 „Klakson" — magazyn motor.; 18.05 Informator turystyczny; 18.20 Koncert kameralny w wykonaniu laureatów międzynarodowych konkursów roku 1965; 18.50 Magazyn medyczny; 19.20 „Dobranoc"; 19.30 Dz. TV; 20.00 „Notatnik afrykański" — reportaż filmowy; 20.15 Teatr „Kobra": „Pościg" — widowisko sens.-krym. H. Bielskiego. reż. — J. Słotwiński. Wykonawcy: w rolach głównych — A. Kowalczyk i S. Mikulski oraz I. Ładosiówna, K. Morawska, B. Stępniakówna, A. Zalewska, R. Barycz, T. Białoszczyński, M. Bordowicz, D. Damięcki, B. Ejmont, A. Gawroński, T. Gendera, S. Lindner, W. Press, S. Szlauzys, K. Świętochowski i in. 21.15 „Festiwal Sopot 65" — film; 21.25 „Miniatury"; 21.50 Dz. TV.

PIĄTEK, 1.IV.

12.45 Dla szkół (kl. I) „Czerwone, zielone światełka"; 13.00 Przerwa; 16.30 Program dnia; 16.35 10-ta lekcja jęz. ang. (powtórzenie); 16.55 Wiad. dz. tv; 17.00 Dla dzieci: „Miś z okienka"; 17.15 Dla młodych widzów: „Zrobimy to sami"; 17.30 „Nanna Mouszury" (Francja) — recital piosenkarski; 18.00 „Azymut" — młodzieżowy magazyn wojskowy; 18.25 „Wielokropek"; 18.45 Wszechnica TV: „Bieguny nędzy i bogactwa" („Chleb dla planety") cz. II; 19.20 „Niespodzianka na dobranoc"; 19.30 Dz. TV; 20.00 „Lendyczek" („Z kamerą po kraju"); 20.15 „Życzymy dobrego odbioru"; 20.55 „10 minut recenzji"; 21.05 — film; 22.35 Dz. TV;

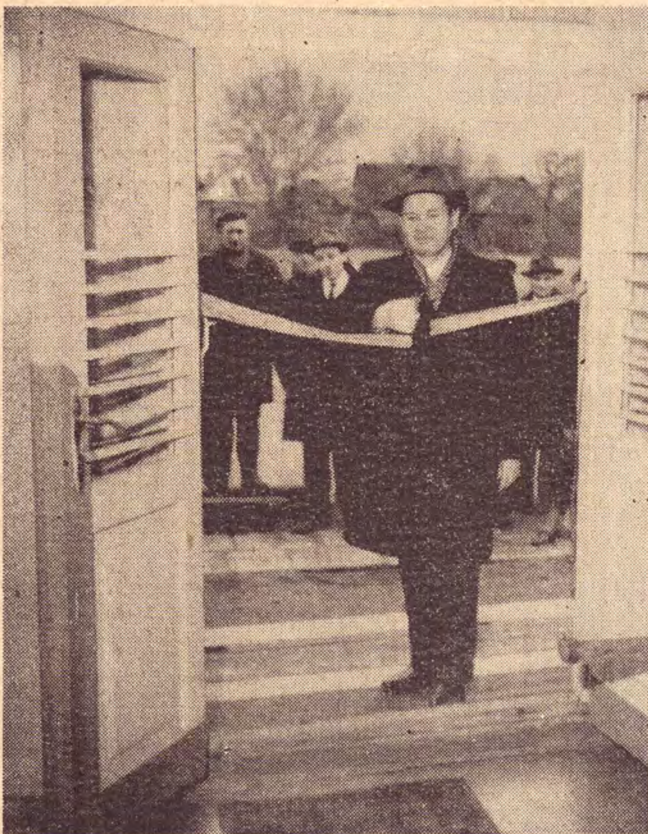
SOBOTA, 2.IV.

9.20 „O życie dla Ruth" — film fab. ang. od lat 16; 10.55 Dla szkół (kl. V) Geografia: „Ruchy ziemi"; 11.25 Przerwa; 16.00 Program dnia; 16.05 10-ta lekcja jęz. ros. (powt.); 16.25 „Wychowanie fizyczne naszych dzieci"; 16.40 „Stary młyn" — film („Opowieści znad rzeki"); 16.55 Wiad. dz. tv; 17.00 „Program Tygodnia"; 17.20 Dla młodych widzów: „Dla każdego coś miłego"; 18.05 „Tajemnica Salwatorskiego Wzgórza" — rep. („Spotkanie z Tysiącleciem"); 18.20 „Rysunkowe przygody" — film; 18.50 „Warszawa, ja i Ty"; 19.20 „Dobranoc"; 19.30 „Monitor"; 20.00 „Pegaz" — mag. kult. pod red. G. Lasoty; 20.45 Dz. tv; 21.00 Wiad. sportowe; 21.10 „Ze starego albumu" — progr. rozrywkowy; 22.10 „O życie dla Ruth" — film fab. ang. od lat 16;

NIEDZIELA, 3.IV.

9.10 Program dnia; 9.15 TV Kurs Rolniczy: „Ochrona sadów w roku 1966"; 10.00 „Kupiłem tatę" — film fab. radz.; 11.20 Wiad. dz. tv; 11.30 Dla młodych widzów: „Ucieczka pod wiatr" (Kino „Przygoda") — film fab. CSRS; 12.35 „Jedziemy na łów"; 12.50 Film z serii „Koń, który mówi"; 13.15 Z cyklu „Ludzie i zdarzenia" — reportaż pt. „Droga"; 13.30 Skoki narciarskie o puchar międzynarodowy Oberwiesentahl; 15.00 Dla młodych widzów: „Lądujemy na księżycu" — telekonkurs; 15.40 Dla dzieci: „Kwiaty w ustach" („Ula z II b"); 16.00 „Na zachód od Paryża" („Świat, obyczaje, polityka"); 16.20 „Trubadur" G. Verdi'ego — montaż operowy („Sezam muzyczny"); 17.00 PKF; 17.10 „Listy śpiewające" — progr. IV pt. „Baba w babie"; 18.00 „Licytacja rozmaitości" — teleturniej; 18.50 „Markiza de Pompadour" — film tv pol. („Perły i dukaty"); 19.20 „Dobranoc"; 19.30 Dz. tel.; 20.00 Wystąpienie ambasadora Węgierskiej Rep. Lud.; 20.10 „Paisa" — film fab. wł. od lat 16; 22.10 „Niedziela sportowa"; 22.50 „Śpiewa Ryszard Lisiecki".

ПРА БЕЛАРУСКІ МУЗЕЙ У БЕЛАВЕЖЫ

Старшыня Прэзідыума ГП БГКТ тав. Вінцук Склубоўскі згодна з традыцыяй перарэзвае істужку.

Сакратар ГП БГКТ тав. Ул. Юзвюк вітае гасцей і знаёміць іх з гісторыяй узнікнення музея.

Аджыло перажытае

Як толькі ўзнікла БГКТ ужо на першым з'ездзе яго дзеячы кінулі думку: заснаваць недзе на Беласточчыне музей, у якім можна было б сабраць усё тое, што асталося ў вёсках пасля нашых продкаў. Думку ўспрынялі энтузіястычна, паўтаралі яе пры кожнай аказіі, кожны чарговы з'езд БГКТ у свае пастановы ўводзіў пункт аб арганізацыі этнаграфічнага музея. Не хапала аднак грошай на пабудову памяшкання.

І тады з каштоўнай прапановай выступіў старшыня Гайнаўскага ПЗГС-у **Кастусь Майсеня**. Якраз у Белавежы асвабадзіўся будынак пасля старой крамы. З ім таварыш Майсеня прапанаваў абсталяваць часовую сялібу беларускага музея, у якой можна было б паказаць хаця б частку сабраных экспанатаў. Праўленне Белавежскага ГС-у не адмовілася ад гэтай прапановы, хаця ў запусцелым будынку намервалася наладзіць сталовую. ГС даў грошы і неабходныя матэрыялы на рамонт і прыстасаванне памяшкання для патрэб музея.

Экспанаты актывісты БГКТ пачалі збіраць яшчэ ў 1963 годзе. Пачаткова усё гэта трымалі ў Нараўцы, у канцылярыі ГС, у гайнаўскім доме настаўніка, у беластоцкай сядзібе ГП БГКТ. Сабралося іх даволі многа.

Урэшце ў суботу, 12 сакавіка гэтага года настаў урачысты момант адкрыцця музея.

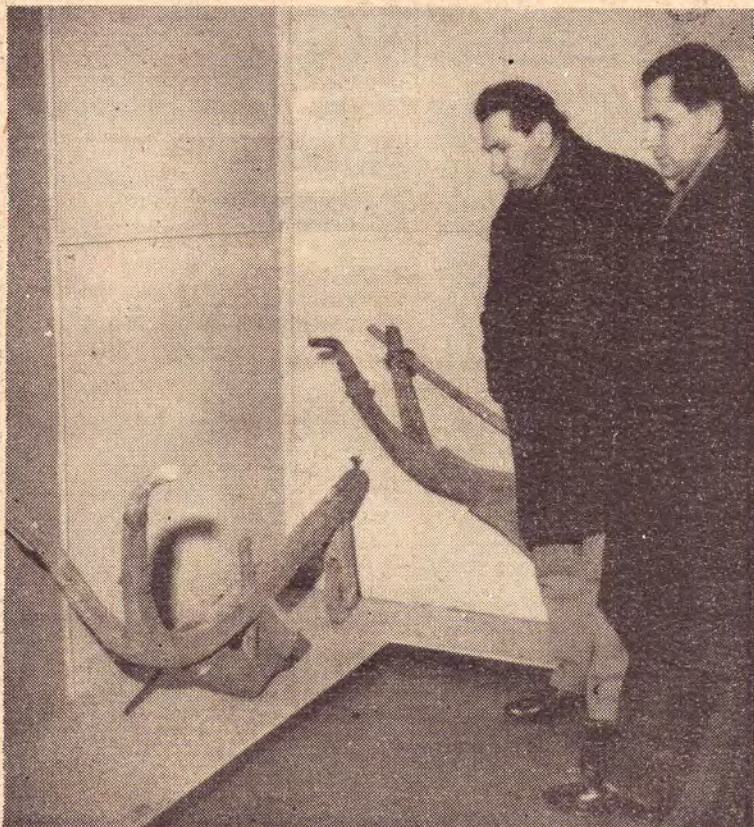
Далёка не ўсё, што ўдалося сабраць, можна паказаць у Белавежскім музеі. Мала тут месца. Ёсць у белавежскім парку даволі прасторны будынак, **памятнік старадаўнасці**, у якім памяшчаецца цяпер рэстаран «Турыстычная». Незадоўга ён будзе свабодны. Дзеячы Гайнаўскага павета прапануюць перанесці туды музей. Яны таксама не адкідаюць яшчэ думкі аб пабудове спецыяльнага будынка прызначанага на этнаграфічны музей. Даўно ўжо ў Гайнаўцы дзейнічае **грамадскі камітэт пабудовы музея. Сабраў ён на сваім конце 214 тысяч злотых.**

Пакуль што дзейнасць музея салідарна фінансуюць усе ГС-ы Гайнаўскага павета, а ВЗГС выдзяліў грошы на аплочванне пастаяннага працаўніка.

У Белавежу штогод прыязджаюць тысячы экскурсантаў і турыстаў. Пабыўка ў беларускім музеі будзе для іх вельмі павучальнай і цікавай. **Шмат чаго карыснага знойдуць тут для сябе даследчыкі нядаўнага мінулага паўднёва-ўсходніх раёнаў Беласточчыны.** Адкрыццё музея трэба лічыць вялікім дасягненнем у дзейнасці БГКТ і ўлад Гайнаўскага павета.

(вр)

Фота С. Грынявіцкі

З прыладамі, пры дапамозе якіх сяляне калісьці апрацоўвалі зямлю, знаёміцца (справа) старшыня ПЗГС тав. Кастусь Майсеня і сакратар ПК ПАРП у Гайнаўцы тав. М. Самоцік.

Вось такімі баронамі і вазамі карысталіся нашыя продкі. Прыглядаецца да іх старшыня Белавежскага ГС-у Аляксандр Вашкевіч.

Старшыня Прэзідыума ГРН у Белавежы Мікалай Седунь памятае яшчэ гэты час, калі кашу рабілі вось у такой ступе.

ЛІСТЫ З МАЁЙ ВЁСКІ

Пра Максімавага каня

У маёй вёсцы ўсіх 68 коней. Але найбольш вядомы тут Максімаў конь: высокі, грывясты, гнядага колеру. Конь гэты называецца Гняды або проста — Максімаў конь, бо Гнядых у маёй вёсцы многа.

Колькі гадоў можа мець Максімаў конь, ніхто ў вёсцы толкам не ведае. Некаторыя гавораць, што каню звыш трыццаці гадоў, хаця я не веру, каб конь мог жыць толькі год. У кожным выпадку Максімаў конь вельмі стары.

Максім і яго конь ствараюць адну цэласць. Ніхто ў маёй вёсцы не ўяўляе сабе Максімавага каня без Максіма, і Максіма без Максімавага каня. Без Максімавага каня даўно мабыць сабакі з'елі б, а без Максімавага каня Максімава жыццё было б зусім іншым, і Максім не быў бы Максімам.

Можна сказаць без рызыкі: палову свайго жыцця пражыў Максім са сваім канём. Было гэта яшчэ да вайны, калі памерла Максімава жонка, і засталіся Максіму толькі конь і дзеці. Максім дагледаў дзяцей і дагледаў каня, а потым каня дагледалі дзеці. Цяпер дзеці пайшлі «ў свет», а з Максімам застаўся толькі конь.

Гаспадарка ў Максіма наогул добрая хаця і невялікая. Зямля нядрэнная, а найважнейшае — абшырныя надсупрасльскія сенажаці. З сенажацяў сваіх Максім збірае звыш 10 тон сена. Гадуе стары Максім апрача свайго каня яшчэ адну карову. І гэтыя дзве жывёліны з'ядае ўсё Максімава сена.

Калі выйшла замуж Максімава дачка, стары хацеў зрабіць зяця сваім наследнікам — гаспадаром. Зяць пажыў зімою ў Максімавай хаце мабыць з месяц. Хадзіў па панадворку, заглядаў у гумно, насіў есці карове і каню. Максімаў зяць таксама гаспадарскі сын і знаецца на гаспадарцы. За кожным аднак разам, калі зяць падаваў жывёле, стары Максім ішоў у хлеў, заглядаў у жолаб, а затым адпраўляўся ў гумно і прыносіў каню яшчэ вязку сена. Зяць раззлаваўся на такое папраўлянне яго работы і, нічога не кажучы, выехаў з жонкаю ў горад. Зяць — чалавек інтэлігентны: развітаўся з Максімам без сваркі, толькі ў дарозе злосна мармытаў да жонкі:

— Стары дурны, не ўмее гаспадарыць. Каня толькі корміць бы на зарэз.

Не сварыцца з Максімам і дачка. Часам толькі дабрадушліва спрабуе павучыць яго:

— Вы б ужо лепш пра карову больш задбалі, чымсьці пра гэтага старога згрыза, ён вам малака не дасць.

Максім клапоціцца і пра карову, корміць яе нядрэнна але не так клапоціцца, як пра каня. Ці то з увагі на ўспаміны перажытага добрага і нядобрага, а перад усім — нядобрага, калі Максімавым найлепшым прыяцелем быў конь, ці то тое, што конь — жывёла больш звязаная з мужчынаю чымсьці карова, — у кожным выпадку Максім любіць гадзінамі сядзець на загарадзях Гнядага, угледацца ўпоцемках на яго буйную грыву і цёмны лоб і аб нечым думаць. А мо Максім вядзе са сваім канём таямнічыя, чужым нячутныя і незразумелыя, размовы?

Часам прыязджае да Максіма яго сын, Федзя. Той заўсёды сварыцца з бацькам.

— Дурныя вы, «ойцец», — тлумачыць так голасна, што аж дрыжаць вокны, — за сена, якое за зіму з'есць Гняды, можна было б купіць другога каня. На чорта вам конь: зааць можна трактарам, а звезці — людзі памогуць. Найважнейшае, каб былі грошы. Трэба мець крыху «смыкалкі».

Стары адцінае востра:

— Пільнуй ты свайго носа і адчапіся ад мяне. Я сабе сам параю.

Ды наогул Максім не любіць дыскутаваць з маладымі на гэтую тэму. Можа таму, што ведае слабасць сваіх аргументаў, а можа адчувае, што мае свае рацыі, якіх маладыя не змогуць зразумець і якіх ён, у сваю чаргу, не ў сілах маладым вытлумачыць.

Максім штораз горш гаспадарыць, штораз менш засявае поля, штораз больш пакідае аблогаў, штораз менш прывозіць у гумно. Штораз радзей наведваюць яго дзеці з горада, і штораз часцей стары заходзіць да хлява, сядае на Гнядага загарадзь і вядзе з ім доўгія, нікому незразумелыя, размовы.

— Здзівачэў зусім наш стары, — з сумам сцвярджаюць Максімавы дзеці.

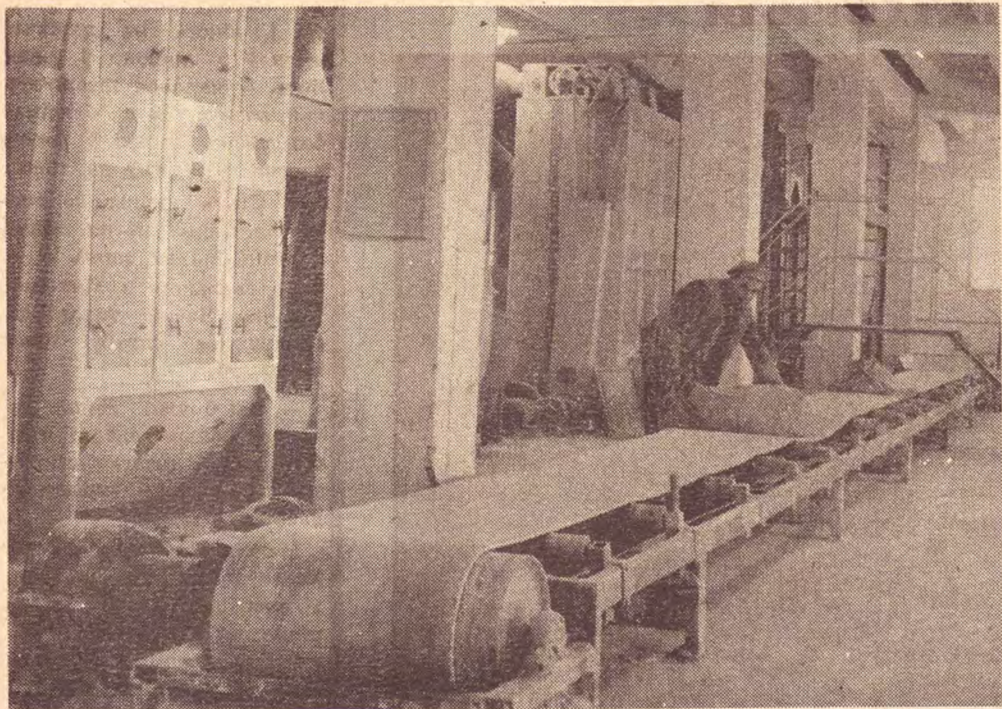
А вясковая дзетварня ўлетку бяжыць вуліцаю і крычыць на ўсё горла, калі Гняды сам, без гаспадара вяртаецца з пашы:

— Максімаў конь, Максімаў конь!

І кідае ў каня грудамі зямлі. А Гняды ідзе спакойна, годна, са спачуваннем спаглядае на дзяцей, з пагардай на трактары і аўтамашыны, спяшае дахаты, каб на панадворку кароткім вясёлым іржэннем прывітаць гаспадара, выяўляючы сваю конскую ўдзячнасць і адданасць.

Рыгор Паўлюк

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

Фабрыка кармоў у Старасельцах.

Курыца малая — патрэбы вялікія

У кармавой норме для кароў збожжавыя кармы адыгрываюць другапланавую ролю. Яны займаюць трэцяе месца, уступаючы сухім і сакавітым кармам. У кармленні свіней збожжа займае другое месца. Першае — бульба, або бульба з буракамі. Пры кармленні птушкі, і ў першую чаргу курэй, збожжавыя кармы выходзяць на першае месца.

Справа ў тым, што кармавая норма ў тым выпадку малая, корм павінен мець у сабе шмат кармавых рэчываў. Птушка мае кароткі страравод, не прыстасаваны да страравання вялікай колькасці карэнняў, а тым больш аб'ёмістых сухіх кармоў. У кармах павінна быць перш за ўсё шмат бялкоў, мінеральных рэчываў і вітамінаў.

У кармы могуць уваходзіць: здробленае зерне, невялікая колькасць вотруб'я, касцяная і рыбная мука, дробленае насенне алеістых, кармавыя дрожджы, саладовыя парасткі, мука з зялёнак, мінеральныя дадаткі, вітаміны. Большасць мяшанак мае ў сабе 180 гр. бялкоў у кілаграме.

У гандлі ёсць наступныя мяшанкі для птушак: «Д», «ДН», «ДК», «ДК-starter» і «ДК-finiszer». У беластоцкіх умовах дзве апошнія маюць меншае значэнне, бо ў нас менш гадуецца брайлераў, а больш курэй — нясушак. Колькасць і якасць кармоў залежыць ад носкасці курэй. Для 10 нясушак летам даем 0,5 кг паранай бульбы, 0,4 кг зялёнкі, 0,7 кг зерня і пры носкасці каля 9 яек ад курыцы ў месяц — 0,4 кг прамысловых кармоў, а пры прадукцыйнасці 27 яек — 0,7 кг.

Мяшанкі «Д» і «ДН» прызначаны для дарослых курэй. Яны маюць у 1 кг амаль цэлую аўсяную адзінку і 180 гр. бялкоў (у тым ліку 60—65 гр. жывёльных бялкоў). Каб рацыянальна выкарыстаць гэтыя кармы, трэба звярнуцца да табліцы норм. Тады куры атрымаюць такую колькасць кармоў, якая ім патрэбна на прадукцыю яек.

Птушку (у сувязі з кароткім страваводам і інтэнсіўнай прадукцыяй) кормім часцей, чым іншую жывёлу. Дарослыя куры павінны атрымліваць корм 3—4 разы ў дзень, кураняты 5—8 разоў. Куры павінны цэлы дзень мець доступ да вады. Аб гэтым часта забываюцца птушкагадоўцы ў многіх раёнах нашага ваяводства.

Пры аказіі варта прысвяціць трошкі месца закупу куранят з інкубатараў. З кожным годам усё больш ахвотных на кураняты. На жаль, усё яшчэ выступае з'ява, якая стрымлівае прадукцыйныя здольнасці інкубатараў. Справа ў тым, што ўсё яшчэ мала выкупляюцца кураняты з першых тыдняў вясны. Вядома, што выхаваць такіх куранят цяжэй, чым пазнейшых. Але за тое раннія куры пачынаюць восенню несціся.

Апрача гэтага, адмоўнай з'явай у гадоўлі курэй з'яўляецца вялікая розніца ў летняй і зімовай прадукцыі. Прычынай гэтай розніцы з'яўляецца неадпаведнае кармленне, між іншым, і слабое выкарыстоўванне мяшанак.

Інж. М. Сухажэбрскі

Перадавікі сельскай гаспадаркі

Усялякіх з'ездаў і нарад у сталіцы Беластоцкага ваяводства бывае даволі многа. Вось нядаўна ў Беласток з'ехаліся гаспадары, якія пад апекай Інстытута апрацоўкі зямлі, угнаення і глебазнаўства праводзяць у сваіх гаспадарках шматлікія вопыты з рознымі дозамі штучных угнаенняў, з рознымі малавядомымі сельскагаспадарчымі культурамі. Нагода была важная — *пятнаццаць год дзейнасці.*

На гэты з'езд хацелася б паклікаць усіх сялян, усіх хлебаробаў. Было чаму добраму павучыцца. Селянін гаворыць: *жыта, авёс, бульба.* А вопытнікі «юнга» пытаюць: *якое жыта, які авёс, якая бульба.* Аказваецца, што гэта не без розніцы для ўраджаю. І гэтыя гаспадары назавуць вам па некалькі гатункаў, якія найбольш падыходзяць на землях паасобных раёнаў ваяводства.

Сабралася іх каля ста чалавек. Гэта яны на сваіх вопытных дзялянках правяраюць на практыцы ўсё тое, што ў ціхіх майстэрнях прыдумаюць высокавывучаныя людзі. На аснове іх вопытаў вядома, напрыклад, што вельмі аплоціцца даваць высокія дозы штучных угнаенняў. *Тры гады вялі вопыты. Фосфару давалі 72 кг, патасу 60 кг, і 50 кг азоту. Вопыт паказаў, што плён жыта павысіўся на 5,1 цэнтнера, азімай пшаніцы — на 4,4 цэнтнера, ярай пшаніцы — на 6 цэнтнераў, ячменю — на 5,5 цэнтн., аўса — на 4,7 цэнтн.* За дадатковыя кілаграмы штучных угнаенняў трэба плаціць дадатковыя залатоўкі. Ці аплоціцца шкура за выпраўку? Аказваецца, што *2-х цэнтнераў пшаніцы, або 3-х цэнтнераў другога збожжа зусім дастаткова, каб пакрыць цэлы кошт штучных угнаенняў. Рэшта прыбытку астаецца як узнагарода за разумнае гаспадараванне.* Гэта толькі адзін з многіх не менш вымоўных прыкладаў.

Вось устаюць і гавораць пра свае вопыты: Ян Ваўрэнюк з Макаўкі, што на Гайнаўшчыне, Аляксандр Ахрымюк з Сакоў у Бельскім павеце, Ян Казберук з Юшкавага Груда, Фелікс Лазар з вёскі Дамораты ў Дуброўскім павеце і многія іншыя. Гавораць, бы найлепшыя аграномы. І шкадуюць, што іх вопытамі мала цікавяцца вясковыя... аграномы, што мала сялян спрабуе ісці іх следам. А шкада. Таму, і не толькі таму, часценька на старонках нашага тыднёвіка будзем сустракацца з гэтымі людзьмі, даследчыкамі «юнгу». Яны ж з'яўляюцца сапраўднымі перадавікамі сельскай гаспадаркі. (вр)

Вітамін

Вітамін А. Недахоп гэтага вітаміну выклікае ўстрыманне росту (у дзяцей), змены ў рагавой абалонцы вока, паніжэнне рэзкасці зроку, працяглыя недамаганні носа і слізістай абалонкі, працяглыя бранхіты, заўчасную сівізну.

Найбольш вітаміну А маюць: зялёная салата, зялёная цыбуля, зялёная пятрушка, брусельская капуста, шпінат, кроп, зялёная спаржавая фасолька, морква, памідоры, гарошак, бручка, брусніцы, вішні, жаўток, свежае малако, масла, свежая смятана, пячонка.

Вітамін B_1. Недахоп гэтага вітаміну выклікае запаленне нерваў, аслабленне мышцаў, сапсаванне жывата і кішак, недахоп апетыту, болі ног і рук, сустаўныя недамаганні, стому.

Найбольш гэтага вітаміну маюць: зямныя пражаныя арэхі, худое свіное мяса, худая шынка, жытні хлеб тоўстага памолу, крыжоўнік, слівы, брусніцы.

Вітамін B_2. Недахоп яго выклікае запаленне вугалкоў губ з балючымі трэшчынамі, запальныя змены скуры і слізістых абалонак, недамаганні вачэй, пухліну павек, стомленасць.

Найбольш гэтага вітаміну маюць: пячонка, свежыя суніцы, разынкі, ныркі, сэрца, цяляціна, тварог, малако, вінаград, шпінат, дрожджы.

Вітамін С. Недахоп гэтага вітаміну выклікае хуткае стамленне, якое выступае ў маладым узросце, змяншэнне імунітэту на інфекцыйныя хваробы, крывацёк з носа і дзяснаў (цынгу), устрыманне ўзросту ў дзяцей.

Найбольш вітаміну С маюць: свежая капуста, брусельская капуста, цвятная капуста, чырвоная капуста, сок з шыпшыны, чорныя, белыя і чырвоныя парэчкі, сок з апельсінаў, лімонаў, маліны, трускалкі, ажыны, памідоры, зялёная пятрушка, квашаная капуста.

Вітамін D. Недахоп гэтага вітаміну выклікае адвапненне касцей, рахіт, перагной зубоў.

Найбольш гэтага вітаміну маюць: рыбін тлушч, пячонка, вэнджаныя шпроты, салёны селядзец, жаўток, масла, смятана, малако, цяляціна.

Адсюль вывад: трэба есці як найбольш гародніны, за выключэннем шчаўя і рэвеню (рабарбар), якія маюць вялікую колькасць шчаўевай кіслаты. Асабліва шкодная яна малым дзецям. Старайцеся не трымаць доўга гародніны ў вадзе, таксама не варыць доўга, найлепш есці сырую. Вельмі добра рабіць салату з сырой гародніны: крыху квашанай капусты, яблыка, морквы, цыбулі і г. д. Можна рабіць таксама салату з кальрабі (калярэпы), цыкорыі, белай і чорнай рэдзькі, хрэну, буракоў, бручкі. Усялякія камбінацыі гэтай гародніны, адпаведна прыпраўленай, вельмі смачныя і патрэбныя зімою, а асабліва вясною.

Аксіння

Шукаю духа пушчы

(Працяг са стар. 1)

«Ці магчыма, каб я, звычайны чалавек, напісаў такую кніжку? Ніколі. Гэта Пушча праз мяне кліча». «Благаслаўленыя мае прылцелі, таму што першыя яны прылажыліся да заснавання Вялікай Святыні Будучыні».

Раззлаваўся я надобра на гэткую яўную хлусню. А потым прызадумаўся: гэта ж нішто іншае, як спроба аднавіць у крыху іншай форме характэрныя старой народнай культуры вераванні ва адухаўленне прыроды. Так, але часы, калі вераванні ў пушчанскіх духаў маглі мець нейкі грамадскі сэнс, адышлі непаваротна. І таму прароцтвы Раманава ёсць толькі тым, чым ёсць: фантастыкай здзівачэлага інтэлігента, які спрабаваў павярнуць кола чалавечых думак у непаваротнае мінулае.

Бо духі Белавежскай пушчы памерлі назаўсёды неадкліканай натуральнай смерцю.

Ул. Паўлючук

БЕЛАРУС — ПРЭЗІДЭНТАМ

Слухачы беларускага радыёвяшчання мелі апошнім часам магчымасць пазнаёміцца з радыёпастаноўкай Уладзіміра МЕХАВА, прысвечанай выдатнаму чалавеку — МІКАЛАЮ СУДЗІЛОЎСКАМУ.

Чым жа прыцягвае да сябе ўсеагульную ўвагу гэты чалавек.

— Мікалай Судзілоўскі, уражэнец беларускай вёскі, цяпер Клімавіцкага раёна, Магілёўскай вобласці, вымушаны быў пакінуць Расію па прычыне навіслай над ім пагрозы, быў прыцягнуты да суровай адказнасці па справе партыі «Народная воля». Яму пагражала турма і ссылка на царскую катаргу.

Уцёкшы з Расіі, не перарываючы сваіх рэвалюцыйных кантактаў, ён пачаў сваё блуканне па шырокім свеце... За сваё доўгае жыццё дзе ён толькі не пабываў! Тут і Румынія, і Балгарыя, і Швейцарыя, Бельгія, Італія, Францыя, Іспанія, Англія, Злучаныя Штаты, Японія, Кітай... Ёсць што ўспамінаць, ёсць пра што расказваць!

«Народная воля», тайная рэвалюцыйная арганізацыя народнікаў — тэрарыстаў, аб'яднала ў сваіх радах палкую моладзь, якая змагалася за звяржэнне самаўладства і ўстанаўленне дэмакратычнай рэспублікі. Праграма «Народнай волі» прадугледжвала перадачу зямлі народу, перадачу ў рукі рабочых заводаў і фабрык — прылады вытворчасці. Мікалай Судзілоўскі знаходзіўся ў кантактах з выканаўчым камітэтам партыі, супрацоўнічаў у нелегальным друку, у прыватнасці ў народавольніцкіх лістках. Пасля шэрагу няўданых замахаў народавольцам удалося забіць Аляксандра II-га. У сувязі з арыштамі народавольцаў, шматлікім з іх, яшчэ не арыштаваных царскай паліцыяй, прыйшлося ўцякаць за граніцу. М. Судзілоўскі ў 1881 годзе пераходзіць румынскую граніцу. Тут ён, хаваючыся ад царскіх шпіёнаў, якімі кішэла Румынія, змяняе сваё прозвішча на Русель, што па-румынску абазначае «рускі».

Недахоп месца на старонках «Нівы» не дазваляе нам на гэты раз прасачыць дарогі вандраванняў М. Судзілоўскага за граніцаю.

Абмінаючы доўгія гады вандраванняў па свеце, раскажам пра знаходжанне Судзілоўскага — Руселя на Гавайскіх астравах.

Судзілоўскі прыехаў на Гавайскія астравы незадоўга да таго, як Злучаныя Штаты, рэалізуючы сваю захопніцкую палітыку, адкрыта аб'явілі аб прылучэнні Гавайскіх астравоў да Злучаных Штатаў. Зрэшты і раней яны трымалі ў сваіх руках гэтыя астравы, хаця і не падпарадкаваны яшчэ афіцыйна.

Судзілоўскі прыехаў на Гавайскі архіпелаг не выпадкова. Там у гэты час знаходзілася яшчэ так званая «руская факторыя», заснаваная выхадцамі з Расіі. Людзі, якія ўцякалі ад праследванняў рускага цара, знайшлі тут прытулак і працу. Гэтая «руская факторыя» не займалася эксплуатацыяй працы палінезійцаў, якіх жорстка прыгняталі на іншых факторыях, асабліва ж на амерыканскіх. Палінезійцы паміралі так хутка, што да прыезда Руселя на астравы іх не засталося нават дзесяці тысяч чалавек!

На вынішчэнне карэннага насельніцтва Гавайскіх астравоў з трывогаю глядзелі спакойныя людзі, як з ліку месных, карэнных жыхараў, так і з ліку пасяліўшыхся на астравах, ужо ў больш пазнейшым часе, — у дзевятнаццатым стагоддзі. Асваенне Гавайскіх астравоў амерыканскай «культурай» ішло разам з вынішчэннем палінезійцаў.

ВЕЧАР У КАЛЯРОВЫХ «БЛЁКАХ»

ГОСЦІ не ГОСЦІ

Увечары, калі цямнее ды ўсе на месцы, жонкі, мужы, дзеці, і на блёкавых сходах сбідруюць нос пахі абедаў, і за дзвярыма гудзяць тэлевізары, радыёпрыёмнікі — тады чуваць часамі недзе як бы плач, як бы лаянку, як бы сямейную авантуру. Здаецца, пасварыліся бабы або муж б'е жонку, або жонка б'е мужа (бо і так бывае).

Але за дзвярыма паволі цішэе. І раптам зазваніў званок. На званок увечары ніхто неабыякавы. Пачуўшы яго, адразу падумаеш аб прыходзе цёшчы, швагеркі са шваграм, сястры ці брата.

Госці! Адчыняеш.

За парогам стаіць мужчына і дрыжачымі рукамі паказвае паперку (аказваецца, за дзвярыма цішэла толькі таму, што ён мацаў упоцемку званок, кнопку званка). Бярэш паперку і глядзіш на яго, на ягоную лахматую вопратку і... чырвоны нос. Рэшта невідочнае, непаголенае, неабмытае. А паперка — гэта рэнтгенаўскае прасвятленне. Паперка брудная, невыразная, даўняя. — Пане, пяць злотых, памажэць, — памалу адзываецца мужчына і панясе ад яго пахам гарэлкі.

Жабрацкі рэпертуар мужчын небагаты:

— «сухотнік» з патрэпаным рэнтгенаўскім прасвятленнем,

— «страшны інвалід» з абцёпканаю інвалідскаю легітымацыяй, у якой вырвана фатаграфія і невыразныя даты («заплаканыя даты» — і не вельмі вядома, ці яго гэта легітымацыя?),

— «цяжка хворы» з копіяй нейкага лекарскага кансіліума, у копіі мноства лацінскіх слоў, медычных фармулёвак (лацінскіх),

— «бяздомны», але як пераканаўся я потым, зусім не бяздомны.

Мужчыны дзейнічаюць спосабам «фармальных дакументаў», хітруюць, але без фантазіі. Мужчыны паходзяць, пераважна, з мястэчак і прыгарадаў (напр. Міхалова, Заблудаў, Агароднічкі, Плюцічы, Козлікі каля Заблудава).

Пераважна, не старыя яны і п'яніцы.

Жабруюць гультаявата, вераць у сілу паперкі.

Куды спраўнейшыя, працавіцейшыя ад іх бабулі (жабруючых жанчын не было). Яны, бабулі, моляцца хутка і меладычным галасам бы цыганская варажба, зычаць здароўя ды шчасця. Збіваюць гэтым з панталыку гаспадыню. Бяруць яе за сэрца слязьмі, плачам, стогнам — просьбаю аб кавалачак хлеба, нават сухога хлеба. Гаспадар кватэры наогул не любіць такіх збедаваных слёз і хаваецца ў пакой, задаволены, што жонка выручыць яго ў слуханні бабулі.

Жабрацкі рэпертуар бабуляў багаты, ой, багаты:

— галодная, бо адна на свеце; бо нявестка ганяе; бо сын ганяе; бо хворая і няшчасная; бо пагарэлі; бо не даюць рэнты; бо грэшная; бо ўнучка мае на ўтрыманні; бо зяць нядобры; бо зіма на свеце... Многа гэтых «бо»! І ўсе цэльныя яны, называюць яны сямейныя і людскія няшчасці, аб якіх кожны думае ў хвілях малых хатніх крызісаў, асабліва, думаюць жанчыны, гаспадыні — такі ўжо іх характар.

Бабуля не будзе галодная, бо вы, гаспадынька, добрая! Відаць гэта па вас, гаспадынька дарагая, мілая...

Гаспадынька рэжа паўкілёвы кавалак хлеба ёй, галоднай. Бабуля гледзячы гэта, кажа, што цукру яшчэ хоча, бо цукар не займае шмат месца ў торбе (кішэні) і ляпей яго насіць — і грошай хоча, бо з вёскі яна (людзі там кепскія!) і не мае за што вярнуцца назад, ехаць. Добра, каб гаспадынька не шкадавала больш грошай, пяць — дзесяць, аддасць іх на ахвяру боскую і маліцца будзе за здароўе гаспадынькі, якая не мае часу маліцца; і за здароўе дзетак яе памоліцца, і за мужа — начальніка, а калі муж не начальнік яшчэ, то каб стаў начальнікам высокім, добрым і з грашыма вялікімі.

Бабуля нарэшце выходзіць. Хлеба не ўзяла, пакінула яго на табурэтцы...

Насупроць маёй кватэры жыве нервовая гаспадыня. Яна тлумачыць бабульцы: — Бабульку, бойцеся Бога, не лжэце так многа!

А мужчынам тлумачыць яна так: — Бамбіза, спітая морда, прэч, бо паклічу мужыка!!

Бабулі ходзяць неяк пазней, чым мужчыны, якія амаль не з'яўляюцца пасля шостай гадзіны вечара. Вядома, мужчынам спешна да вечаровых бараў, ну, і на аўтобусы, паязды. А бабулі, як я пераканаўся, гэта вандроўніцы з далёкіх старон, вытрымалыя. Яны з Орлі, з-пад Сямяціч, з Сухаволі, Дубровы, Баброўнікаў, Кляшчэляў.

Цікавіўся я жабракамі, прасіў іх у хату, запісваў іх адрасы, ездіў па гэтых адрасах і выясняў іх лёс. Аказалася, мужчыны жабруюць на гарэлку і многа іх жабруе, але ўсе яны паходзілі з невялікай прыбеластоцкай тэрыторыі. Ёсць сярод іх адважныя, але пераважная большасць іх менш адважная, а нават нясмелая. Затое цікавячыя мяне бабулі выяўляюць энергічнасць. Іх адрасы рэдка рассеяны, але затое на вялікай тэрыторыі ад Буга па Аўгустоўскую пушчу. Належаць яны да ліку выдатных асабовасцей у старым асяроддзі аколіцы, павета. Жабруюць з амбіцыі: пасварылася бабуля з нявесткаю ці зяцям і кажа: — Буду ездзіць у горад і жыць на хлебе лешым чым ваш, і падам вас у суд! (напр. Орля, Плянты).

*

Жабракі моцна аблюбавалі каляровыя «блёкі», відаць, думаючы, што тут расселіся адны багацеі.

І яшчэ адно: мае знаёмыя, што жывуць пры брудных, старых вуліцах, не маюць такіх перапалак з жабракамі бо, проста, рэдка туды заходзяць яны.

Каляровыя «блёкі», як магніт.

Кастусь Янкоўскі

ШЛЯХАМ ТЫСЯЧАГОДДЗЯ

Некаторыя мясцовасці Сакольскага павета, якія маюць багатыя гістарычныя традыцыі:

КРЫНКІ. Асада існавала ўжо ў XV стагоддзі, а ў 1569 годзе атрымала ад Зыгмунта Аўгуста магдэбургскае права, якое адабралі ў 1797 годзе пасля падзелу Польшчы. У 1434 годзе кароль Ягела супольна з вялікім князем літоўскім Зыгмунтам Кейстутовічам аднавілі тут унію Польшчы з Літвою. У 1706 г. кватараваў тут Павал XII у паходзе з Польшчы на Літву. У аколіцы былі агромныя лясы, куды прыязджаў на паляванне Станіслаў Аўгуст. Пажар у 1886 годзе знішчыў усё мястэчка. У XIX стагоддзі развіваецца прамысловасць. Першая мануфактура паўстала ў 1840 годзе. Эканамічны крызіс у 1883—1885 гадах прычыніўся да яго заняпаду. У канцы XIX стагоддзя пачынае развівацца гарбарская прамысловасць.

Рабочыя Крынак пад кіраўніцтвам І Пралетарыята і СДКПіЛь правялі многа класавай барацьбы. У 1905 годзе ўтварылася тут Крынская рэспубліка. Рабочыя занялі пастарунак паліцыі, гміну, пошту і аб'явілі сваю рэспубліку. Таксама ў міжваенныя гады ўдзельнічалі яны ў розных забастоўках і дэманстрацыях.

ЯНАЎ. Археалагічныя раскопкі сведчаць, што ўжо ў V—VI стагоддзях жылі тут людзі. Пачаткі Янава вядуць сваю радаслоўную ад вёскі Прыбудак, якая была аснавана ў 1703 годзе. Толькі каля 1712 г. пераўтвараецца яна ў горад. У 1739 г. атрымаў ён права склікання рынкаў. За часоў Тызенгаўза ў склад тзв. янаўскага ключа ўваходзіць тры гарады, 97 вёсак і 11 фальваркаў.

У некалькіх вёсках захаваліся старыя гарадзіска з часоў гродзенскага князя або з яцвяжскіх часоў.

КАРЫЦІН. Падобна як і ў аколіцах Янава захаваліся тут гарадзіска, якія сведчаць аб раннім засяленні гэтай тэрыторыі. Сам горад Карыціск быў заснаваны ў 1634 годзе. У 1871 г. атрымаў ён гарадское хэлмінскае права. У 1799 г. у Карыціне пражывала 252 асобы, а ў 1883 г. — 631. Было адкрыта тут некалькі малых фабрык.

КУЗНІЦА. Назва яе паходзіць ад заняткаў жыхараў. Яны выраблялі жалеза з дзярнінай руды. Горад Кузніца быў аснаваны ў 1536 годзе, а гарадское права атрымаў у 1546 годзе. Кузніца была рачным портам, праз які сплаўлялі гаспадарчыя і лясныя плады да Нёмана. У 1679 г. паўстаў вадзяны млын. Некалькі гадоў пазней быў пабудаваны кляштар базільянаў. Праз Кузніцу прабягала чыгунка Варшава — Пецярбург.

БАГОНІКІ, КРУШЫНЯНЫ: З'яўляюцца месцам прабывання татараў у Польшчы. Знаходзяцца там дзве старыя мячэці. *Б. Нікіцюк*

ГАВАЙСКІХ АСТРАВОЎ

«Руская факторыя», члены якой прыналежалі да рускіх рэвалюцыйных кругоў, фактычна сталася сканцэнтраваннем «вольнадумцаў». Хутка паўстаў гурток прагрэсіўнага кірунку, які назваў сябе «свабоднымі людзьмі».

У той час з Судзілоўскім адбылося неправўдападобнае здарэнне. Адно з невялікіх палінезійскіх плямёнаў, якое ён часта наведваў, страціла свайго правадыра. Ганаровае званне правадыра племені ўсе тубыльцы вырашылі даць Судзілоўскаму, які славіўся як чалавек справядлівы, абаронца народных праў...

Уручэнне жазла правадыра племені адбылося ў трапічным лесе, паводле старынных палінезійскіх абрадаў. Правадыр племені ўзяў за жонку дачку памёршага правадыра, — гэты шлюб быў не па традыцыі, а па любві. Шлюбны акт быў замацаваны ўрачыстаю прысягаю ўсіх членаў племені падпарадкоўвацца ўказанням Руселя.

Аб гэтым цікавым моманце ў біяграфіі Судзілоўскага больш падрабязна расказвае англійскі журналіст Повель, аўтар кнігі «Гавайскія зоркі», — выданай таксама і ў рускім перакладзе ў першых гадах нашага стагоддзя.

Так пачалася казачная, палітычная кар'ера беларускага селяніна з вёскі Судзілава!

Плантатары, якія прыехалі на Гавайскія астравы з Амерыкі, выцісналі ўсялякімі няпраўдамі абарыгенаў з ураджайных земляў. Амерыканцы скупоўвалі зямельныя ўчасткі за грошы таксама і ў тых пасяленцаў, якія не валодалі сродкамі на вядзенне ўласнай гаспадаркі.

«Руская факторыя» фактычна вяла барацьбу за народныя правы, а Русель-Судзілоўскі ўзначаліў народны рух гавайцаў. Ён не агранічваўся роляю правадыра племені. Ён пачаў упартую барацьбу за законныя правы гавайцаў. Паўстае цэлае палітычнае цячэнне, і на вачах устрывожаных амерыканцаў засноўваецца партыя незалежных канакаў, на чале якой сын беларускага народа Мікалай Судзілоўскі.

Партыя дабіваецца значных поспехаў ужо на першых выбарах у гарадскія і вясковыя ўлады. Большасць шэрыфаў — члены Партыі незалежных канакаў. Пасля васьмі год гэтая партыя атрымоўвае абсалютную большасць галасоў у час выбараў у Сенат і Русель-Судзілоўскі выбіраецца прэзідэнтам Сената, членам якога ён быў і раней.

Тым часам «Руская факторыя», як арганізаванае цэлае паглынаецца Партыяй незалежных канакаў. Члены факторыі аднак захоўваюць узаемныя кантакты, хаця і рассяліся па ўсіх Гаваях. Цікава, што большасць членаў складала сабою фактычна штосьці накшалт беларускага зямляцтва, таму што вакол Судзілоўскага згрупаваліся перад усім выхадцы з беларускіх земляў.

Канчаючы наш нарыс, мы хацелі б яшчэ зазначыць, што Судзілоўскі пісаў свае ўспаміны не толькі па-руску і па-англійску. Частка іх (дзённік бадзянняў) напісана ім беларускай народнай мовай, якой ён так даражыў усё сваё жыццё, бачачы ў ёй векавую сувязь з родным народам, з яго шматвяковай гісторыяй.

Калі дазволіць месца да вандраванняў Русель—Судзілоўскага мы яшчэ вернемся на старонках «Нівы», можа быць у параўнальна недалёкім будучым!

ПАНЦЕЛЯЙМОН ЮР'ЕЎ

На здымку: партрэт Судзілоўскага. Гэты партрэт паходзіць з канца мінулага стагоддзя, калі Судзілоўскі ўжо быў прэзідэнтам гавайскага сената і гэтым самым вярхоўным кіраўніком архіпелага.

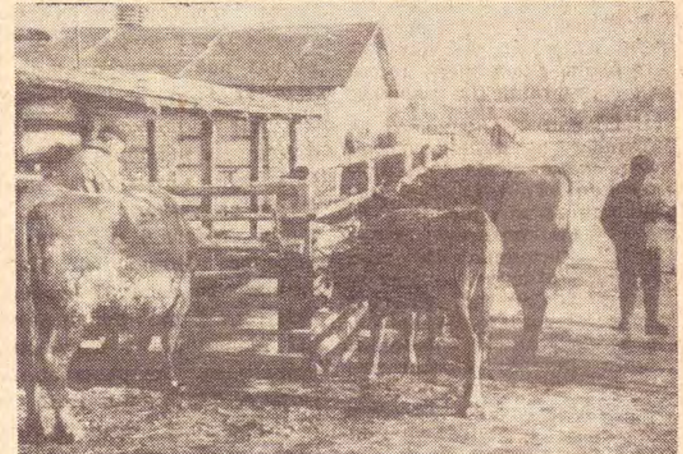
КІРМАШ У ГАРАДКУ

...адбываецца ў кожны аўторак. З Беластока прыязджаюць прадстаўнікі прадпрыемства гандлю мясам. Купляюць свіней, кароў, коней. Гаспадары (здымак — 1) прывязваюць свае кароўкі да агарожы. Потым з'яўляецца класіфікатар. Ён тут найважнейшы. За ім заўсёды ходзіць таўпа людзей (здымак — 2). Класіфікатар шчупае, мацае, заглядае ззаду і спераду ды выносіць прыгавор: першы клас (вельмі рэдка), другі клас (найчасцей), трэці... А гаспадары хутка ўсё гэта пералічваюць на залатоўкі. Зусім не абыякавы для іх прыгавор класіфікатара.

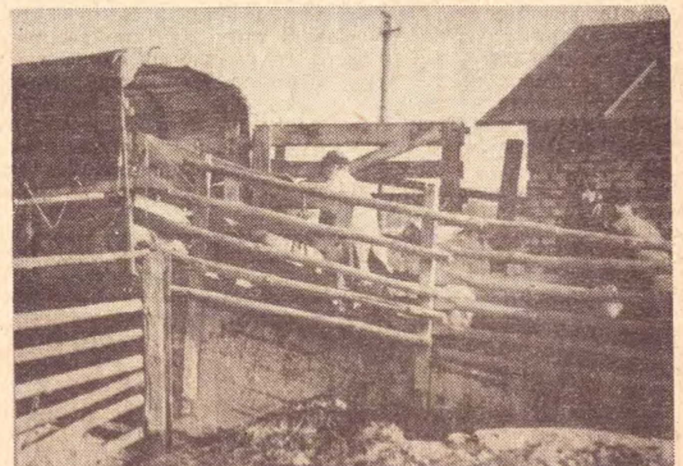
Раптам загаласілі свіні. Гэта канваенты (здымак — 3) палкамі заганялі іх у самаход. Незадоўга пападуць яны на стол гаражан як смачныя катлецікі, каўбаскі ды ўсё другое, што з мяса.

Тым часам больш і менш задаволеныя гаспадары гуртам паімчаліся ў сопаўскую касу за грашыма, а адтуль, як правіла, у мясцовую гасподу. Яе працаўнікі прынамсі раз на тыдзень не наракаюць на нуду.

Тэкст і фота: В. Р.

ПАСЛЯ З'ЕЗДА СД

СД (Стронніцтва Дэмакратычнае) пашырае сваю дзейнасць у галіне паслуг. І цяпер у ваяводстве маем 9 тысяч індывідуальных рамеснікаў рознага тыпу, 5,6 тысячы рамесніцкіх майстэрняў.

У далейшым кірунак на тое, каб рамяство ў ваяводстве развівалася. Гэта вялікі рэзерв павышэння ўзроўню жыцця, асабліва мястэчкаў, дзе, як вядома, няма прамысловасці, мала зямлі, а многа рабочай сілы.

У сучасны момант рамяство мае шэраг нявырашаных спраў, якія перашкаджаюць яго развіццю. У Бельскім павеце ў апошні час было зліквідавана 325 рамесніцкіх варштатаў самымі рамеснікамі. Чаму? СД супрацьстаўляецца такой палітыцы. Плануецца пашырыць асартымент рамесніцкіх вырабаў на экспарт. (вл)

СПР У КЛЯШЧЭЛЯХ

Сельскагаспадарчы гурток у Кляшчэлях апякуецца сваёй засаднічай сельскагаспадарчай школай. Школа гэтая з'яўляецца калектыўным членам гуртка. З мінулага школьнага года (першы выпуск) 50 выпускнікоў пайшло вучыцца далей: у сельскагаспадарчыя тэхнікумы, тэхнікумы вясковага будаўніцтва, агародніцкія. (вл)

НОВЫЯ ШКОЛЫ Ў...

...Дабрывадзе, Саках, Дашах і Кляшчэлях, будаваныя, або разбудаваныя грамадскім чынам, будуць у адзін час адкрыты ў гэтым годзе. Будзе гэта вялікая ўрачыстасць для ўсіх гэтых вёсак. (вл)

на шырокім свеце

Войны ў джунглі

Калоніі ў Афрыцы з'яўляюцца для Партугаліі не толькі справай прэстыжу. Гэта клапан бяспечнасці для адсталай, паўфеадальнай гаспадаркі Партугаліі, гэтай краіны, дзе найгорш у Еўропе жывуць людзі. Каланіяльныя даходы ад эксплуатацыі золата, дыяментаў, нафты, плантацыяў кавы ў сур'ёзнай меры ратуюць бюджэт Партугаліі. Існаванне калоній дазваляе вырашаць праблему беспрацоўя сярод партугальскіх рабочых і пасяляць беззямельных сялян на ўраджайных землях ангольскіх пагоркаў. Партугалія не ў сілах прымяніць метад неакаланіяльнай развязкі праблемы сваіх калоній: яна сама вельмі адсталая, не магла б быць гаспадарчым партнёрам для ніводнай са сваіх калоній, якія атрымаўшы незалежнасць хутка трапілі б пад уплывы гаспадарча моцных дзяржаў Заходняй Еўропы, а перад усім, Амерыкі.

Год 1960 — год незалежнасці 17 краін Афрыкі не мог быць спакойным годам для партугальскіх калоній.

Найбольшымі ўдачамі ў барацьбе з каланіялізмам можа пахваліцца «партугальская» Гвінея. Гэта малая краіна аб паверхні 36 тысяч квадратовых кіламетраў заселена 650 тыс. людзей, уціснута паміж Гвінеяю і Сенегал, сталася месцам заядлай барацьбы. Парослая яна саванным стэпам, паблізу акіяна зарослая несамавіта густым трапічным лесам — тут дзейнічае дзесяцітысячная армія паўстанцаў, якой дапамагаюць суседнія негрыцянскія дзяржавы Сенегал і Гвінея. Барацьбою кіруе Партыя Незалежнасці «Партугальскай» Гвінеі і Зялёнага Мыса. Шэфам партыі з'яўляецца Амількар Кабрал, былы інжынер-аграном, які закончыў вышэйшую агранамічную адукацыю ў сталіцы Партугаліі, Лісабон. Супроць яго дзейнічаюць вялікія партугальскія сілы, але яны бяссільныя. Усе дарогі і масты знішчаны, партугальскія гарнізоны атрымоўваюць амуніцыю і прадукты толькі з паветра, пры дапамозе верталётаў.

Паўстанцкая армія здабыла і ўтрымала востраў Кома. На вызваленай тэрыторыі арганізуе адміністрацыю, калектыўную гаспадарку, вядзе акцыю супроць непісьменнасці насельніцтва, адкрывае новыя школы. Паўстанцам шмат памагае таксама Алжыр, які дастаўляе транспарты зброі, у тым ліку нават і артылерыю, а таксама абучае новыя атрады салдат паўстанцкай арміі.

У Мазамбіку дзейнічае ФРЭЛІМО, іначай кажучы, Фронт Вызвалення Мазамбіка, якім кіруе былы прафесар сацыялогіі ў ЗША, а сёння стратэг і палітык др Эдуарда Мондлане. Паўстанне пачалося 25 верасня 1964 года ў паўночнай частцы Мазамбіка і было яно старанліва падрыхтаванае. Поўнач Мазамбіка гэта горы, быстрыя рэкі, дзікая раслінасць, якая ў нізоўях ракі Замбезі пераўтварылася ў вільготную дужнглю.

На ўзбунтаваную тэрыторыю Партугалія кінула 35-цітысячную армію, пабудавала там каля 15 ваенных аэрадромаў, забяспечыла сабе падтрымку расісцкіх урадаў Радэзіі і Паўднёва-афрыканскай Рэспублікі. Аднак авалодаць поўначчу Мазамбіка ніяк не ўдаецца. Пад кантролем некалькітысячнай арміі паўстанцаў знаходзіцца тэрыторыя заселеная мільён765 насельніцтвам. Паўстанне ў Мазамбіку ўтрымалася таксама дзякуючы дапамозе Алжыра і Танзаніі.

Шмат цяжэйшая сітуацыя для паўстанцаў у Анголі. Гэтая краіна склала вялікую даніну крыві ў час пяцігадовай вайны. Тут загінула чвэрць мільёна людзей, а яшчэ больш эміграваў.

У раёне Кабінды і ў пагранічных аколіцах мяжуючых з рэспублікай Конга, у густых лясах не сціхае вайна. Паўстанцкая армія дзейнічае таксама ў цэнтральных правінцыях Анголы і ў заходніх — паблізу сталічнага горада Луанда. Яе атрады здабылі вялікі баявы вопыт і маюць дасведчаную, загартаваную кадру камандзіраў. Аднак на гэту краіну ўжо ад пяці год кіруюцца галоўныя партугальскія сілы, а шматлікія ў Анголі белыя асаднікі маюць узбраенне і даносяць аб руху паўстанцкай арміі. Партугалія свае лішкі людской сілы кіруе, перад усім, у Анголу — тут надзяляе беззямельных партугальскіх сялян ураджайнымі ангольскімі палеткамі, і таму белых у Анголі асабліва многа. Усе яны ў сваёй пераважаючай масе варожа ставяцца да паўстанцаў. Тым не менш вызваленчая армія Анголы не разбіта, набірае новых сіл, хаця і пазбаўлена яна такой дапамогі, якую атрымоўваюць Гвінея і Мазамбік ад іншых афрыканскіх дзяржаў, ужо незалежных.

(а-ся)

Сёння абучэнні, заўтра ў бой (Мазамбік).

Салдаты ангольскай паўстанцкай арміі маюць найноўшае ўзбраенне.

ПА СТАРОНКАХ СТАРОГА ДРУКУ

З гісторыі бульбы

Газета «Северо-Западная жизнь», што выходзіла ў Мінску, у нумары за 6 снежня 1913 года артыкулам «Бульбяны юбілей» адзначыла 400-годдзе першага друкаванага паведамлення аб бульбе і 300-годдзе ўвядзення яе ў культуру. У артыкуле расказваецца, з якой цяжкасцю прыжывалася бульба ў сялянскіх гаспадарках, як доўгі час спатрэбіўся для таго, каб яна стала незаменным прадуктам харчавання чалавека.

Бульба родам з Чылі. Паводле падання, яе выявіў там Хрыстафор Калумб. Але ў Еўропу яна завезена англічанінам Дрэкам праз 75 гадоў пасля адкрыцця Амерыкі. Пры каралеве Анне бульба была ежай толькі багацеяў-гурманаў і каштавала вельмі дорага.

У Францыі бульба вядомая з 1616 года, але яна доўгі час была стравай каралёў. Толькі калі там выбухнуў голад, акадэмія навук паабяцала буйную прэмію таму, хто знойдзе расліну, якая б замяняла хлеб. Аптэкар Парманьце параіў Людовіку XVI звярнуць увагу на бульбу. Аптэкару быў дадзены вялізны ўчастак зямлі для доследнага развядзення бульбы. Калі знялі ўраджай, бульбу раздавалі ўсім, вучылі жадаючых садзіць яе і варыць. Кароль насіў у пятліцы кветкі бульбы. Але нічога не дапамагала.

Тады Парманьце прыдумаў дасціпны сродак: ён паставіў каля агарода варту, якая днём адганяла ўсіх, хто блізка падыходзіў. Ноччу ж вартаўнікоў зняў, пакідаючы агарод без аховы. І гэта падзейнічала. Усе пачалі начамі красці бульбу, і новая культура хутка распаўсюдзілася ў Францыі. Удзячныя французы пазней паставілі два помнікі аптэкару.

У Расіі ўпершыню пачалі садзіць бульбу ў першай палавіне XVIII стагоддзя. У 1812 годзе ўрад пасадзіў некалькі дзесяцін бульбы ў Архангельскай губерні. Пазней была нават абяцана ўзнагарода за атрыманне высокага ўраджаю бульбы. Прэмію атрымаў селянін Іван Сяменаў.

У артыкуле расказваецца і пра тое, як у краіне пракацілася хваля «бульбяных бунтаў». У Пермскай губерні хваляванні ўціхамірваліся войскам. Сапраўднай прычынай сялянскіх бунтаў з'яўлялася агульнае незадавальненне сялян прыгонным уціскам.

У сярэдзіне XIX стагоддзя бульба атрымала шырокае распаўсюджанне ў Расіі.

АЎТАМАТЫЧНАЯ ПОШТА

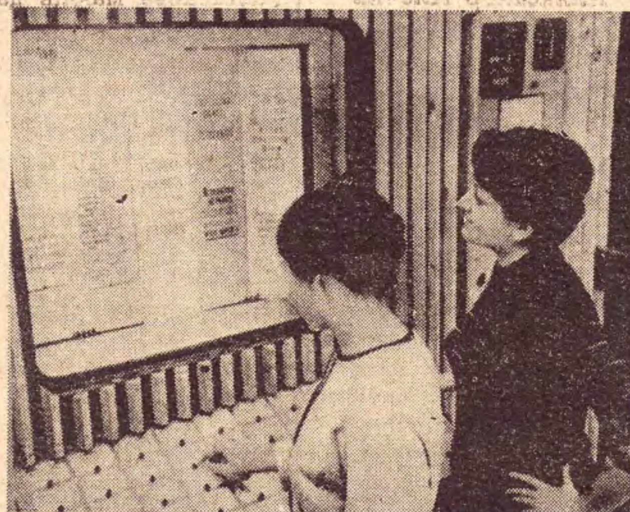
На адной з вуліц Масквы заінсталявалі аўтаматычную «пошту». Тут знаходзім 22 розныя аўтаматы, якія прадаюць паштовыя маркі, канверты, паштоўкі, газеты, прымаюць заказныя пісьмы і т. п.

А калі хто не мае дробных — аўтаматы прыймаюць выключна акрэсленыя манеты — побач знойдзе спецыяльны аўтамат, які разменьвае грошы.

Паштовым аўтаматам ахвотна карыстаюцца кліенты. Абслуга надта спраўная і хуткая.

На здымку: Аўтаматычная «пошта».

(ака)

ВЫЛЕЧЫЛІ ДРЭВА-СТАРАЖЫЛ

Нядаўна прайшоў «лячэбную» курацыю славуты стэлмужскі дуб у Літве. Яму ўжо споўнілася дзве тысячы гадоў і лічыцца самым старым дрэвам у Еўропе. У апошні час давялося старыку «хварэць». Яго «лекары» вынялі з велізарнага дупла некалькі грузавікоў парахні, старанна зарубцавалі сапсаваныя часам месцы.

Стэлмужскі гігант, ствол якога ў абхваце роўны 12 метрам, не вельмі высокі ростам — усяго 14 метраў. Доўгі час ён не прыцягваў увагі вучоных. Адкрылі яго турысты. Цяпер унікальнае дрэва трапіла пад асаблівы нагляд спецыялістаў: гай, дзе ён расце, аб'яўлен нацыянальным запаведнікам.

Як лічаць вучоныя, дуб пасля яго рэстаўрацыі пражыве яшчэ некалькі соцен гадоў.

(ака)

• аляксей карпюк •

ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

З гушчару вылазіць камандзір Дубаўскага атрада Валянцін Філімончык. За ім — Навасёлаў. Камандзір — невялічкі таўставаты здаравяка гадоў пад сорак; з бардовым і жорсткім тварам, з чырвоным каркам, у скуранай куртцы, з перакрыжаванымі на грудзях рамянямі ад бінокля, планшэта, маўзера, аўтамата, сумкі.

— Прывітанне каліноўшчыкам! — крычыць ён штучна бадзёрым і сіплаватым голасам.

Агледзеўшы Любу ў чырвонай шапцы, Янюка і Косцю ў сініх мундзірах, маё салдацкае адзенне, харыстаў, Філімончык ляпае сябе па каленях, з зайздрасцю кажа:

— От да-аюць, па-ара-адак!

Мы з Косцем здаволена ўсміхаемся.

— А ты ўсё шукаеш кантакту з дэсантнікамі, што высадзіліся ў Каўнянах? — пытаюся пераможна.

— Знайшоў? — падтрымлівае мяне Косця. — Не-е? То сядзь, адпачні, яшчэ мо знойдзеш!

— Добра вам смяяцца! — апускаецца на калоду і скрыпіць рамянямі, нібы мокраю гумай, Філімончык. — Эх, каб я тут нарадзіўся, то быў бы героем не меншым, будзьце ўпэўнены.

— А так?

— Поезд узарваць, і то прасіць мушу ў цябе праваднікa!

Рагочам.

— Дарэчы, гэта не вы ўчора нешта ўчудзілі на пуці?

206

— Таварняк немцам адправілі на злом!

— Таварня-ак? — мяняецца з твару Філімончык. — Так я і ведаў. Хацелі перапраўіцца да сябе ў Дубава. Падыходзім да пуці, а там — дрызіны, ваганеткі. Паравоз піхае кран. Рабочыя, немцы едуць. Успомніў, што чуў выбух, і адразу падумаў на вас! Цяпер трэба чакаць да вечара, інакш не прабярэмся!

— Недалёка вечар, пяройдзеш. Во, немцам давядзецца папачакаць на станцыях не столькі!

Свярбіць язык дадаць: дзякуючы толу твайго Навасёлава! Але спахапляюся, што выдам Любу. Яна сама какетнічае з Колькам, можа яшчэ што выдурыць. Бач, як загаворвае яму зубы!.. Навасёлаў багаты, яшчэ зімой у Гуце меў на сваім рахунку 16 паяздоў, нікому не падпарадкоўваўся, хадзіў, як кароль, а мне здаваўся богам!

— А дзе твае бровы, Алёшка?

— Спаліў пазаўчора на паўстанку.

— Пазаўчора ў Саколі грохнулі, зараз тут, — па-ра-адак! — ківае Філімончык галавой, нібы папракае.

З беластоцкай групы нам усё такі ўдалося перадаць яму пажылых жанчын. Не магу ўтрымацца:

— Што ж, старых баб не падбіраем, а ваюем!

— Не хваліся. Яшчэ пабачым, як далей наваюеш!

Што праўда, то праўда. Бяру сябе ў рукі.

— Слухай, камандзір, — паважнее Філімончык. — Дазволь ноччу на чыгунцы супроць твайго хутара перапыніць патрулёў са страшаўскай вахі. Я ўжо намацаў нават дзе. Мы іх падвартуем і... па-ра-адак! — сціскае чаранок фінкі. — Нават гуку ніхто не пачуе...

Агідна. Гэта ж маё месца дыслакацыі, вызначанае штабам, чаго ты тут тырчыш? Ішоў бы лепш на сваё!.. Яшчэ тыдзень таму назад Філімончык здаваўся таямнічым, а яго атрад — магутным, выклікаў пякучую

207

зайздрасць. Цяпер жа выразна адчуваю — мой атрад не слабейшы, я перарастаю Філімончыка. Прынамсі, на пару салдат разменьвацца не стану!

— Не, Валя. Шукай сабе іншае месца! — пярэчыць Косця.

— Саба-акі на сене!

— А што табе гэта дасць? Не стане немцаў дваіх на свеце, і вайна скончыцца? За іх эсэсаўцы папомсцяць усяму Страшаву! Тады і ты ў Дубаве не ўсядзіш! Думаеш, мы да гэтай пары не змаглі б падпільнаваць? Гэ, Амерыку адкрыў!

— Ку-улак ты, Аляксей, усё ж такі! Толькі і глядзіш, каб табе было добра. Мне хлопцы казалі...

Але скончыць яму не даюць.

Раптам па нас быццам смаліць вогненным бізуном маланка! У вочы пырскае кара. Ляцяць перабітыя галінкі, ражны. Пад намі нібы абрываецца зямля. Філімончык ловіць ротам паветра. Косця пяліцца на мяне. Ля вогнішча — застылыя позы, павернутыя шыі, у жахлівым здзіўленні вочы скіраваныя ў гушчар. Грукоча адтуль. Да мяне даходзіць: па нас жа страляюць! Хтосьці тыкае рукой у яліну:

— Немцы!

І гэтым нібы абрывае шнур, які стрымліваў людзей на месцы. Увесь атрад зрываецца і нясецца прэч. Прытомнею, а ля вогнішча пуста. Паблізу Косця падтрымлівае абвялага Бранябойшчыка, просіць:

— Са-аша, стань на но-огі, што-о з табой?!

Толькі цяпер даходзіць — напалі немцы! А калі так, дык трэба бараніцца. Мне, камандзіру, неабходна паказаць прыклад. Але дзе праціўнік? Адкуль страля-

208

ТРЫБУНА чытачоў

ЦЭНЫ

Ваяводская камісія цэн у Беластоку пастаянна сочыць за ўзроўнем цэн на кірмашах, дзе не абавязваюць дзяржаўныя цэннікі. Яе працаўнікі ў мінулым тыдні (у чацвер — у Беластоку і Бельску, а ў сераду — у Гайнаўцы) аднатавалі наступныя цэны:

Прадукт	мера	Беласток	Бельск	Гайнаўка
жыта	цэнт.	300	280	300
пшаніца	„	430	380	370
яйкі	1 шт.	1,75	1,50	1,40
масла	кг	60	60	50
ялавічына	кг	37	—	—
свініна	кг	38	37	35
сала	кг	34	—	35
бульба	цэнт.	160	100	120
цыбуля	кг	4	4	4
капуста	кг	3	—	1,50
морква	кг	3	2	2
буракі	кг	2	2	2
сена	цэнт.	140	—	150

Адначасова паведамляем, што ад 18-га сакавіка г. г. абніжана дзяржаўныя цэны на яйкі: яйкі, якія каштавалі 2,10 зл., цяпер прадаюцца па 1,85 зл. за штуку, яйкі, якія каштавалі 1,90 зл., цяпер прадаюцца па 1,65 зл., яйкі, якія каштавалі па 1,70 зл., цяпер прадаюць па 1,45 зл. за штуку.

Найстарэйшыя у Малешах

Да найстарэйшых жыхараў нашай вёскі адносяцца: Зося Клочка, якая мае 90 год, Вольга Мігун — 92 гады і Галена Колас — 99 год. Усе тры бабулькі жывуць па-суседску. Калі адступалі немцы, людзі Малешаў паўцякалі з вёскі ў лес. Асталіся ў вёсцы толькі гэтыя старэнькія жанчыны. Многае ім прышлося перажыць у час мінулай вайны, а асабліва ў перыяд станаўлення народнай улады, калі рэакцыйныя банды здзекаваліся над нявіннымі людзьмі — прыхільнікамі народнай улады. Каб менш яны перажылі, магчыма, што жыццё іх прадоўжылася б далёка за 100 год.

Аляксандр Клочка
Малешы

Не будуецца

У выбарчай праграме і пастулатах выбаршчыкаў яшчэ ў 1961 годзе была запланавана будова пункта аховы здароўя ў Шудзялаве. У сакавіку 1961 года «Газета Беластоцкая» замясціла нават інфармацыю аб тым, што ў Зубрыцы Велькай і Шудзялаве (Сакольшчына) будуць пабудаваны спецыяльныя памяшканні для гэтых медыцынскіх установ. Ужо 1966 год, але яшчэ нічога не робіцца ў справе гэтай пабудовы. Многія сяляне маюць гэту газету і задаюць пытанне, чаму не будуецца пункт аховы здароўя ў Шудзялаве? Ці гэта была толькі перадвыбарчая пацеха?

Казік
Шудзялава

З думкай пра новы навучальны год

Навучальны год 1966 — 1967 будзе апошнім годам увядзення вялікай рэформы ў нашым пачатковым школьніцтве. Пачатковая школа будзе васьмікласнай. З думкай аб гэтым 28 лютага г. г. было арганізавана пасяджэнне камісіі асветы Прэзідыум грамадскай рады ў Пасынках, Бельскага павета. У нарадзе прыняў удзел падінспектар аддзела асветы і культуры ў Бельску Іван Суліма. Разглядаліся справы падрыхтоўкі паасобных школ да наступнага навучальнага года. Падінспектар Суліма паведаміў, што восьмыя класы адкрыюцца ў школах: Пасынкі, Зубава і Катлы. У Кожыне ў першым годзе VIII клас не будзе адкрывацца з прычыны малой колькасці вучняў у цяперашнім VII класе. Яны будуць прыняты пачатковай школай у вёсцы Зубава. Ён сказаў, што школы ў гэтым раёне дастаткова маюць дапаможных прылад, каб можна было пачаць навучанне паасобных прадметаў у VIII кл. Горш толькі з тым, што ніводная школа не мае тэлевізара. Ёсць недахопы і ў другіх справах. У некаторых школах не хапае памяшканняў на школьныя залы, няма асобных зал для тэхнічных занятkaў. З памяшканнямі не маюць большых клопатаў школы ў Локніцы, Пасынках, Кожыне і Зубаве. Найгорш выглядае справа ў Катлах. Як адзначыў у дыскусіі кіраўнік гэтай школы, Сцяпан Жужаль, у апошнія дні гаспадар Мікалай Сахарчук адказаўся прыняць у сваёй хаце школу, а блізка будынка школы няма такіх гаспадароў. Падінспектар Суліма звярнуў увагу прадстаўнікам грамадскай рады ў Пасынках, каб больш зацікавіліся справамі школьнай рэформы, дапамаглі кіраўнікам школ развязаць некаторыя цяжкасці. Да 15 красавіка грамадская рада павінна падпісаць умовы з гаспадарамі на памяшканні для школ і прадбачыць памяшканні для новых настаўнікаў. Справу ў Катлах аддалі пад развагу бацькам вучняў і кіраўніцтву школы, каб супольна дзейнічалі, таму што ў іншым выпадку вучні восьмага класа будуць вымушаны пайсці да суседніх школ. Таварыш Весялоўскі як гаспадар грамадскай рады паабяцаў заняцца гэтымі справамі, правесці ў час канікул чарговыя рамонты школ і пачаць будову гаспадарчага будынка і санітарнага абсталявання для пачатковай школы ў Катлах. Працаўнік аддзела асветы Іван Суліма зазначыў, што працаўнікі ГР павінны штодзённа жыць справамі школ. Звярнуўся ён да кіраўнікоў школ сабраных на пасяджэнні, каб свае цяжкасці ў справах гаспадарчых і выхаваўчых паконвалі супольна з бацькоўскімі камітэтамі і праз супрацоўніцтва з жыхарамі вёскі. Ад бацькоў будзе залежаць у вялікай ступені падрыхтоўка да новага навучальнага года 1966/67.

К. С.
Бельскі павет

У калектывах ПР-у

На Гайнаўшчыне існуе і працуе 88 гурткоў Саюза вясковай моладзі (ЗМВ), якія аб'ядноўваюць 2150 хлопцаў і дзяўчат. Дзейнічае таксама 55 калектываў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі (ПР), у якіх бярэ ўдзел 644 асобы. Маладыя людзі ў гуртках ЗМВ і калектывах сельскагаспадарчай падрыхтоўкі вядуць цікавыя формы працы.

Апрача культурна-асветнай дзейнасці вучацца навейшых метадаў гаспадаравання. Калектывы сельскагаспадарчай падрыхтоўкі ў мінулым годзе апрача тэарэтычных заняткаў правялі шэраг конкурсаў як: вырошчвання бульбы, цукровых буракоў, гародніны, гадоўлі парасят і цялят.

У калектыве ПР-у ў Альхоўцы, дзе арганізатарам з'яўляецца Юрка Скепка, маладыя гаспадары пабялілі хлявы, пабялілі ў хлявах вокны, стварылі адпаведныя ўмовы да выхоўвання цялят, заняліся рацыянальным кормам і гд. Гэта прычынілася да таго, што штодзённа прыбывала цялят на вазе 800—900 грамаў.

Павятовае праўленне сельскагаспадарчых гурткоў дацэньваючы добрую працу паасобных калектываў ПР-у прызнала ўзнагароды. І так, для калектыву ПР у Альхоўцы прызнала 6 тыс. зл., для калектыву ПР у Трасцянцы прызнала сціральную машыну і два апрысківачы на суму 3 418 зл., для калектыву ПР у Ягадніках — два апрысківачы і сеўнік.

Зараз у калектывах ПР-у праходзяць тэарэтычныя заняткі. Вясною зноў пачнуцца практычныя працы на доследных палетках. Разыходзіцца пра тое, каб атрыманыя веды ў час зімы далі добрыя вынікі ў сельскагаспадарчай вытворчасці.

Віктар Назарук
Гайнаўка

НАШ ПІСЬМАНОСЕЦ

За акуратную працу на пасту пісьманосца, Аляксандра Стоцкага, у нас усе паважаюць. Ён штодзень з пошты ў Семяноўцы рэгулярна прывозіць лісты, газеты і часопісы. Калі каму забракне грошай, каб падпісацца на газеты, Аляксандр Стоцкі нават сваімі грашыма заложыць. Такі ён добры і паслужлівы.

Віктар Харкевіч
Слабодка

У ВІДАВЕ БОЛЬШ ТЭЛЕВІЗАРАЎ

У вёсцы Відава (Бельскі павет) ёсць ужо чатыры тэлевізары. Адзін знаходзіцца ў Федзі Гаўрылюка, другі — у Мікалая Артымовіча, трэці — у Івана Барысюка, а чацвёрты — у Мікалая Белаказовіча. Вечарамі да гэтых гаспадароў прыходзіць многа моладзі і старэйшых. Усе вельмі зацікаўленыя тэлевізійнымі перадачамі. Некаторыя гавораць, што ўласны тэлевізар — гэта ўласнае кіно.

Янка Ігнатовіч
Відава

КІНО

Праграма на 29. III. — 3. IV. 1966 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Mężczyźni na wyspie” (polski), 29—30.III. „Tak” (węgierski), 31.III.—1.IV. „Zdradzona ziemia” (radz.), 2—3.IV.

Кляшчэлі

„Kto sieje wiatr” (USA), 29—30.III. „Testament uczonego” (radz.), 31.III.—1.IV. „Romans z nieznajomym” (USA).

Дубіны

„Ballada o dziewczynie” (wietnamski), „Inspektor Morgan prowadzi śledztwo” (angl.), 2—3.IV.

Нарва

„Bracia” (czeski), „Profesorek” (franc.), 30.III.—3.IV.

Нараўка

„Gładka skóra” (franc.), „Biały szejk” (włoski), 30.III.—3.IV.

Чыжы

„Strzał we mgle” (radz.), „Spotkali się w pociągu” (radziecki), 30.III.—3.IV.

Дубічы Царкоўныя

„Pięciu” (polski), „Nieletni świadek” (angl.), 30.III.—3.IV.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Ostatni świadek” (NRF), „Przemytnik z Piemontu” (franc.), 30.III.—3.IV.

Орля

„Wyższa zasada” (czeski), „Lekkoduchy i dziewczyna” (radz.), 30.III.—3.IV.

Райск

„Jest taki chłopak” (radz.), „Dwie strony medalu” (angl.), 30.III.—3.IV.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Małpia kuracja” (USA), „Obrońca z urzędu” (angl.), 29.III.—3.IV.

Міхалова

„Kapral i inni” (węgierski), „Święta wojna” (polski), 29.III.—3.IV.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Chłopiec z 2-ch światów” (duński), „Elektra” (franc.), 29.III.—3.IV.

Мілейчыцы

„Wiosna we wrześniu” (czeski), 29—30.III. „Jesienny dzień” (wietnamski), 31.III.—1.IV „Koniec naszego świata” (radz.), 2.—3.IV.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі

„Futrzany gang” (angl.), 29.—30.III. „Umarli milczą” I s. (NRD), 31.III.—1.IV „Umarli milczą” II s. (NRD), 2—3.IV.

Шудзялава

„Mansarda” (polski), „Car Kałojan” (bułg.), 23.III.—3.IV.

Сідра

„Wraki” (polski), 29—30.III. „Okres próbny” (radz.), 31.III.—1.IV. „Salto” (polski), 2.—3.IV.

Сухаволя

„Inspektor i noc” (bułgarski), „Lęk” (czeski), 2.—3.IV.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор

„Judex albo zbrodnia ukarana” (franc.), „Człowiek zza biurka” (włoski), 30.III.—3.IV.

Ліпск

„Człowiek który wątpi” (radz.), „Szczęściarz Antoni” (polski), 2.—3.IV.

юць, там суцэльная зялёная сцяна. Няўпэўнены ў карысць таго, што раблю, не здымаючы з шыі аўтамата, даю чаргу ў гушчар: адну, другую, трэцюю. Стаяць пад кулямі нельга! Падаю і страляю зноў. Азіраюся на сваіх. Апошнія людзі знікаюць між дрэў. На мне ж салдацкі мундзір, нашы могуць прыняць за немца.

— Адыходзь! — енчыць Косця.

Усхопліваюся, імчу за ім. Зыркаю на Сашу і бачу — нежывы! Натыкаюся на гурбу зброі, скрыні патронаў, — шкада!..

— Пасто-ойце! — вырываецца з мяне роспачная просьба.

— Стой, далей ні кроку! — крычыць камісар.

— Маць вашу... куды праце! — лаецца ў гушчары і Філімончык.

Але мае партызаны пруцца без аглядкі. Імчым за імі і мы з Косцем. Зрываю голас, ахрып і камісар. Ніхто не звяртае ўвагі на нашы крыкі, імчаць бяздушна, хто босы, хто з пустымі рукамі, без вопраткі, з адкрытымі вачыма і ратамі, нічога не бачачы і не адчуваючы.

Не раз пераконваўся, што ў выпадку засады ўступаюць у дзеянне свае законы. Камандзір увесь час насцярожаны, адчувае сваіх людзей, яны — працяг яго нерваў, мускулаў, а пачуццё адказнасці заўсёды прымушае быць напагатове. Ён — бы той шафёр, які едзе па небяспечным месцы, і яго рукі і ногі на рычагах, напружаны. Не палохаецца не таму, што бясстрашны па натуры, а падрыхтаваны да ўсяго. У гэты момант байцы ведаюць — за іх думае камандзір, яму давяраюць, як дзеці, да небяспекі не падрыхтаваны, лёгка ўпадаюць у паніку. І цяпер хлопцы ёй паддаліся, стрымаць іх немагчыма.

ПРАЦЯГ БУДЗЕ

209

Сардэчныя тайны

ДАРАГОЕ СЭРЦАЙКА!

Жыву ў вёсцы К. і маю 18 год. Кончыла я пачатковую школу і цяпер жыву пры бацьках. Мае сяброўкі ўжо вучацца. Я таксама хацела б вучыцца, але не ведаю, ці цяпер яшчэ прымаюць у якія-небудзь школы. Парай «Сэрцайка», што мне рабіць, ці ісці вучыцца, ці заставацца пры бацьках, бо мне шкада і саміх бацькоў пакідаць. За параду буду вельмі ўдзячна!

Жэня
з Гайнаўскага павета

Дарагая Жэня! Цяпер ужо сапраўды запозна паступіць дзе-небудзь, бо ўжо амаль канчаецца навучальны год. Але можаш паступіць у наступным навучальным годзе. Калі ты хочаш быць пры бацьках, дык можаш адначасова і вучыцца. Напрыклад у карэспандэнцыйных школах. На маю думку гэтак было б у тваім выпадку найлепш. Таму раю табе заглянуць у папярэдні нумар «Нівы» ў куток «Сардэчныя тайны», дзе знойдзеш адрасы карэспандэнцыйных школ.

Жадаю поспехаў.

«Працую на гаспадарцы. Маю скончаную толькі пачатковую школу. Хачу вучыцца далей у якой-небудзь завадовай школе, і найлепш у механічнай. Падай адрас — Лёня з Гайнаўскага павета».

Падаю адрас механічнага тэхнікума: Technikum mechaniczne, Białystok, Szosa Żółtkowska 28.

Раю табе таксама паглядзець на адрасы школ пададзеных у папярэднім нумары «Нівы».

Жадаю поспехаў.

Сэрцайка.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty miesięcznie — 2.40 zł, kwartalnie — 7.20 zł, półrocznie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch” Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona” Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458 Błtk 810 D-3

МІКОЛА ВЯРШЫНІН

Таварыш Дужк'н засмучон

(фельетон)

Аднойчы сябра ў клубе стрэўшы,
Пачуў там Дужкін: — Вер-не вер,
Вунь той мужчына — справа трэці —
Дырэктар новы наш цяпер.

Ён толькі што прыехаў сёння,
Але даведаўся я ўсё ж,
Што ён — ні тое і ні сёе,
Аматар шахмат да таго ж. —

А Дужкін быў дзеяч вялікі,
Ён дзейнічаў без лішніх слоў:
З сабой дырэктара паклікаў
І ў шахматы гуляць павёў.

Таварыш Дужкін, як. вядома,
Гуляць у шахматы умеў.
З гросмайстрам нават быў знаёмы
І сам разрад, канешне, меў.

А тут — каб бачыў хто, здзівіўся б —
Дырэктар Дужкіну даў мат.
А, Дужкін... ён не засмуціўся
І нават быў як быццам рад.

Расплыўся ў ветлівай усмешцы,
Гнілыя зубы паказаў.
Набраўся смеласці, нарэшце,
І так дырэктару сказаў:

— Ды дзе мне з вамі ўжо цягацца!
Вы ў нас фігура, — вы маштаб,
Але між тым, хачу прызнацца,
Я гэтых шахмат верны раб.

Я — Дужкін, вам бы не забыцца, —
Працягваў ён, падняўшы дых. —
— Я вас запамятаў як быццам,
Мне трэба памятаць усіх. —

Сказаў яму дырэктар проста
І прэч павольна адышоў.
А Дужкін нават вышэй ростам
Зрабіўся, быццам скарб знайшоў.

І з смехам расказаў пра гэта,
Калі сышліся зноў сябры:
— Прайграў дырэктару я з мэтай,
А ён і рады, чорт стары! —

А сябра нават абурыўся:
— Яго ў госці запрасіў.
Мы двое ў дурнях засталіся:
Ён не дырэктар, а касір!

СЛАВАМІР МРОЖЭК

ЛІФТ

Выклікаў нас старшыня арцелі і кажа:

— Грамадзяне, важнае паведамленне: у нас будзе ліфт!

Мы спачатку крыху здзівіліся, паколькі будынак у нас аднапавярховы.

— Нічога не зробіш, — запярэчыў старшыня. — Мадэрнізацыя. Мы не можам ухіляцца. Якраз дзеля гэтага я вас і выклікаў. Давайце — разам падумаем, як выканаць гэтую задачу.

Думалі мы, раіліся, нарэшце прыйшлі да вываду — выхад адзін: садзіцца ў ліфт у падвале, а выходзіць на гарышчы. Праўда, давядзецца па лесвіцы нямала тупаць, але ўсім нам для здароўя прагуляцца не шкодзіць. Другога выйсця не было.

Прыехалі рабочыя і ўстанавілі ліфт.

Прынялі мы на працу двух ліфцёраў. Адзін ездзіў, а другі на першым паверсе дзяжурыў, каб ніхто не парушаў парадку: ішлі на гарышча і ехалі ў падвал, а пасля ўзыходзілі на першы паверх, або ішлі ў падвал, ехалі на гарышча і сыходзілі на першы паверх. У залежнасці, каму што патрабавалася: увайсці ці выйсці.

Усё было добра, пакуль не з'явілася распараджэнне: у мэтах эканоміі ліфтам дазваляецца ездзіць толькі наверх, а ўніз ісці пеша. У сувязі з гэтым ўзніклі некаторыя ўскладненні. Цяпер, калі хто хоча выйсці з памяшкання, павінен быў, як і раней, узняцца на гарышча, пасля сысці зноўтакі ножкамі, у падвал, а адтуль ужо нармальна, на першы паверх і да выхаду.

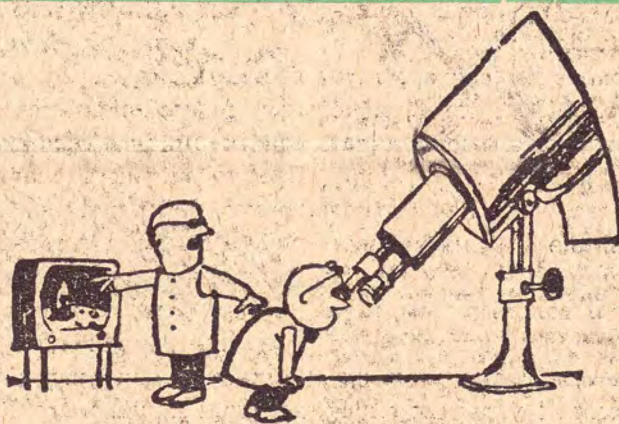
Але і гэта, відаць, перагружала ліфт. А паколькі да грамадскай маёмасці трэба адносіцца беражліва, распараджэнне было дапоўнена новым параграфам: ліфтам могуць карыстацца толькі начальнікі аддзелаў, цяжарныя жанчыны і ардэнаносцы (ад бронзавага крыжа і вышэй).

Так нядаўна атрымалася, што ні адна з нашых супрацоўніц не падыходзіла пад параграф і старшыня звярнуўся да іх з гарачым заклікам. Ардэнаносцаў таксама не было. Быў, праўда, адзін інвалід, бухгалтар, але ён утаіў свой пратэз. Прыйшлося самому старшыні ездзіць.

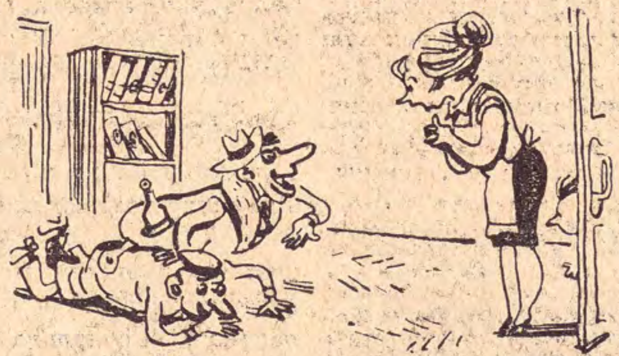
Спакой усталяваўся толькі, калі ліфт сапсаваўся.

Горш за ўсё тое, што паранейшаму даводзіцца хадзіць па лесвіцах. Адступаць, — гонар не дазваляе.

Пераклад з польскай.

— Калега, тут лепш відаць

— Я яшчэ на нагах трымаюся, а ты на майго прыяцеля глянь!

УСЯЧЫНА

Ці ведаеце вы свайго мужа?

Напэўна, няма жанчыны, якая не запэўніла б, што бачыць наскрозь свайго мужа. І напэўна ўжо няма жанчыны, якая не памылялася б пры гэтым. Дарэчы, не так ужо складана даведацца характар спадарожніка вашага жыцця.

Уявіце, што ён апынуўся ў сітуацыі, падобнай да тых, аб якіх зараз раскажам. Як ён будзе весці сябе? Каля кожнага пытання — некалькі магчымых варыянтаў. Калі вы сапраўды добра ведаеце свайго мужа, то знойдзеце правільнае рашэнне. Літару, пасля якой ідзе падыходзячы на вашу думку адказ, упішыце ў правы квадрат і закрыйце яго. Потым запрасіце мужа. Ён павінен упісаць літару, якая адпавядае яго паступкам, злева. Цяпер застаецца толькі праверыць, ці супалі вашы адказы.

І так, пачынаем!

Мужу ў рэстаране падалі смачную печань у соўсе. Раптам ён прыкмячае, што ў соўсе плывае муха. Што ён робіць?

а) Адсылае абед назад на кухню;
б) Не гаворачы ні слова, вылоўлівае муху;
в) З'ядае як ні ў чым не бывала.

Вы едзеце з мужам у цягніку. Уваходзяць жанчыны: адна маладая і прыгожая, другая — старэйшая. Муж уступае месца старэйшай. Аб чым ён думае?

а) Нічога, пастаю, мы хутка выходзім;
б) Трэба было ўступіць месца маладой — прыгожая жанчына;
в) Заўсёды трэба быць уважлівым да старэйшых;
г) Зусім не думае на гэту тэму.

Муж вяртаецца з працы змучаны. Вы просіце яго прынесці дроў. Што ён адкажа?

а) Я вельмі змучыўся.
б) Ахвотна.
в) А ты не можаш прынесці сама?

Хлопчык трапіў снежкаю ў вашага мужа. Як рэагуе муж?

а) Не звяртае ўвагі;
б) Усміхаецца да хлопчыка;
в) Бяжыць, каб пакараць яго;
г) Ідзе далей, галасна разважаючы аб дрэнным выхаванні дзяцей;
д) Спыняецца, лепіць снежку і кідае яе ў хлопчыка.

Вы абяцалі мужу, што на вячэру нарыхтуеце яго любімае блюда. Але не стрымалі слова. Як будзе весці сябе муж?

а) Цэлы вечар будзе дуцца;
б) Супакойвае вас: нічога, я і заўтра з'ем гэта з задавальненнем.
в) Ідзе ў гасподу.

Цяпер праверце, ці ведаеце вы свайго мужа.

Хто поркаецца ў чужым воку, павінен вымыць свае рукі з умовай, што хоча яму дапамагчы.

СТРЫМАЛІ СЛОВА

Маці дакарае двух непаслухмяных блізнят:

— Вы ж абяцалі мне, што да абеду не з'ясцё сваіх порцый торту.

— Мы стрымалі слова: ён з'еў маю порцыю, а я — яго.

БЕРАГ

— Ты не баішся ўтануць? — спытала ў Хвалі Траска.

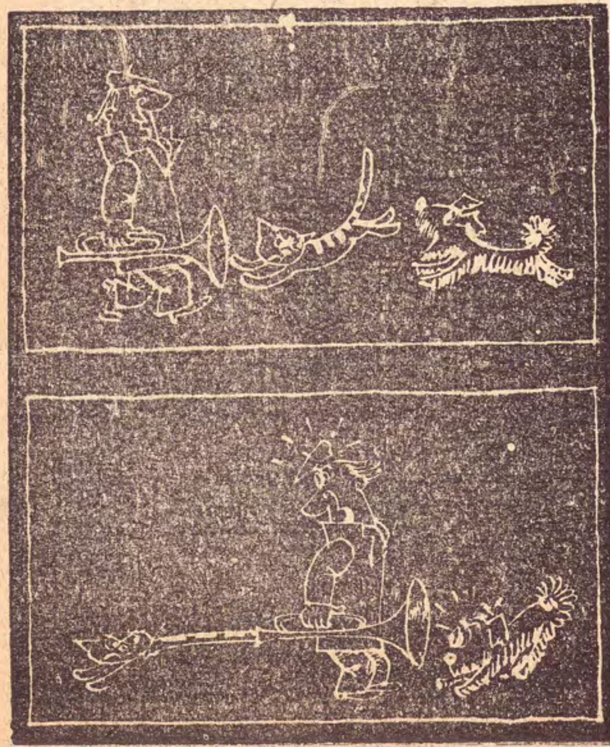
— Утануць? — устрывожылася Хваля. — Ты сказала — утануць?

І Хвалі ўпершыню захацелася на бераг.

Яна прыбегла якраз своечасова, каб захапіць на беразе лепшае месца, і асела на мяккім пяску, збіраючыся пачаць новае жыццё — без трывог і хваляванняў.

І тут яна адчула, што глеба паплыла з-пад яе ног.

— Тану! — усхліпнула Хваля і пайшла пад зямлю.

У кожнага справядлівага чалавека язык вырастае з сэрца.

*

З кожнай клапатлівай сітуацыі можна знайсці выхад, толькі трэба трапіць на добрую сцежку.

*

У невялічкай калужы нават маленькая плотка ёсць грубай рыбай.

*

Нічога людзей так не дзеліць, як неабдуманая сварка.

*

Каго не чаруюць радзімыя краявіды, той вельмі бедны, бо страціў ён пачуццё прыгажосці.

ЧАМУ

— Чаму ты падклаў сястры пад ложак гэту агідную брудную чарапаху?

— Я ніяк не мог злавіць жабу.

ЧЫМ

— Юра, што ты так на мяне глядзіш?

— Вы мне спадабаліся.

— Чым жа?

— Брошкай.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

По просьбе Н. Н. і Валодзі Ж. з хутара Меляшкі, Беластоцкага павета, змяшчаем песню п. з.

О ЛЮБВИ

Темной ночкой за рекою
Соловей не знал покоя.
Нам с тобой молчать хотелось:
В этой чудной песне пелось
О любви,
о любви,
о любви, любви.

Но соловушкинъ трели
Вместе с птицей улетели.
Только стало в мире тихо —
Зашепталася гречиха
О любви,
о любви,
о любви, любви.

И березка у дорожки,
Разодетая в сережки,
Ветки к дубу наклонила,
Будто с дубом говорила
О любви,
о любви,
о любви, любви.

Только мы с тобой молчали,
Ни словечка не сказали.
Но всегда в такие ночи
Говорят девичьи очи
О любви,
о любви,
о любви, любви.